

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ
2019-YL-144

2005 YAPILANDIRMACI EĞİTİM ÖNCESİ VE SONRASI
6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI

HAZIRLAYAN

Ali Fethi ÖZÇETİN

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AKKAYA

AYDIN-2019

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ali Fethi ÖZÇETİN tarafından hazırlanan “2005 Yapılandırıcı Eğitim Öncesi ve Sonrası 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Karşılaştırılması” başlıklı tez, 22/08/2019 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu	İmzası
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AKKAYA	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	
Doç. Dr. Bertan AKYOL	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Kamil UYGUN	Uşak Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet Can BAKKALCI
Enstitü Müdürü

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

..../...../2019

Ali Fethi ÖZÇETİN

ÖZET

2005 YAPILANDIRMACI EĞİTİM ÖNCESİ VE SONRASI 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRMASI

Ali Fethi ÖZÇETİN

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Mustafa AKKAYA

2019, XXVII+ 113 sayfa

2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığında öğretim programları açısından önemli bir değişim yaşandı. 2004-2005 eğitim öğretim yılında pilot bölgelerde, 2005-2006 eğitim öğretim yılında ise tüm yurttta yapılandırımacı eğitim felsefesi kılavuzluğunda hazırlanan öğretim programları uygulamaya girdi. Meydana gelen değişim birçok alanda kendini gösterdi. Öğretmenler, öğrenciler, veliler ve daha birçok eğitim paydaşında değişim gerçekleşti. Değişimden ders kitapları da önemli ölçüde etkilendi.

Bu araştırmada yapılandırımacı eğitim öncesinde ve sonrasında okutulan ders kitapları arasındaki farklılıklar, benzerlikler, zayıf ve üstün yönler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. 2000 yılı basımı 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile 2018 yılı basımı 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları; şekil, edebi ürünlerin kullanımı, biyografi kullanımı, ölçme değerlendirme ve görsel kaynakların kullanımı yönünden incelenmiştir.

Sonuç olarak edebi ürünlerin kullanılması bakımından her iki kitabın birbirine benzediği ancak diğer kriterlerin hepsinde 2000 basımı kitabın 2018 basımı kitaba oranla daha yetersiz olduğu fikri ortaya çıkmıştır. Bununla beraber güncel 2018 basımı kitaptaki eksiklikler belirtilmiş özellikle Milli Eğitim Bakanlığına çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER: Sosyal Bilgiler, Ders Kitabı, Yapılandırımacı Eğitim.

ABSTRACT

COMPARISON OF SIXTH GRADE SOCIAL SCIENCES COURSE BOOKS BEFORE AND AFTER CONSTRUCTIVIST EDUCATION IN 2005

Ali Fethi ÖZÇETİN

Master Thesis, Department of Social Studies Education

Supervisor: Asst. Prof. Mustafa AKKAYA

2019, XXVII+ 113 pages

In 2004 an important change happened in terms of education curriculum in the Ministry of National Education. Education programs which were prepared by the guidelines of constructivist philosophy of education started to be applied first only in pilot regions in 2004-2005 school year, later throughout the country in 2005-2006 school year. A new change was seen in many fields. Teachers, students and parents were seen to be effected by the this change.

In this research, the differences, similarities, weak sides and strong of coursebooks constructivist education have been tried to put forward. In this research analysis of documents which is among the validity research techniques has been used. 6.grade social sciences coursebooks printed in 2000 and 6. grade social sciences coursebooks printed in 2018 were examined thoroughly by means of shape, the usage of literacy products, the usage of biography, measure and assessment, and finally the usage of visual resources.

As a result, it has been found out that both books are similar to each other by means of the usage of literacy products. But it has also been realized that coursebooks of 2000 are quite inefficient by means of other criteria. However the missing parts in coursebooks printed in 2018 have been made to the Ministry of National Education.

KEYWORDS: Social Studies, Coursebook, Constructivist Education.

ÖNSÖZ

Gelecek seneyi düşünüyorsan tohum ek. Düşündüğün on yıl sonrası ise ağaç dik. Yüz yıl sonrasını planlıyorsan halkı eğit. Eğitim geleceğimizin sigortası... Yüzyıllar boyunca insanoğlu bildiklerini gelecek nesillere aktarmak adına eğitim çarkına yeni dişliler eklemiş bu dişliler bazen çarkın daha hızlı dönüp daha hızlı çalışmasına bazen de arıza yapmasına neden olmuştur. Benim dileğim oluşturduğum bu eserin bilime katkı sunmasıdır.

Bu eserin oluşmasında katkılarını esirgemeyen Dr. Öğretim Üyesi Mustafa AKKAYA' ya, Doç. Dr. Bertan AKYOL' a, Dr. Öğretim Üyesi Kamil UYGUN' a, çok değerli dostum Mehmet Alper Demir' e ve sevgili eşim Emine ÖZÇETİN' e teşekkürü bir borç bilirim.

Ali Fethi ÖZÇETİN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET	vii
ÖNSÖZ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvii
ÖRNEKLER DİZİNİ.....	xix
RESİMLER DİZİNİ	xxi
HARİTALAR DİZİNİ	xiii
MİNYATÜRLER DİZİNİ.....	xxv
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xxvii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	7
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1 Sosyal Bilgilerin Tanımı	7
1.2. Türklerde Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	8
1.3. Sosyal Bilgilerin Amaçları.....	9
1.4. Sosyal Bilgiler ile Sosyal Bilimler.....	11
1.5. Sosyal Bilgiler Programı	12
1.6. Ders Kitabının Tarihçesi	14
1.6.1. Ders Kitaplarının Öğretimdeki Yeri ve Önemi	16
1.6.2. Ders Kitapları ve Öğretim Programı ilişkisi.....	16
1.6.3. Ders Kitabının Nitelikleri	17
1.7. Yapılandırmacı Yaklaşım	18
1.7.1. Yapılandırmacı Yaklaşım Öğretim İlişkisi.....	20
1.8 Bulgular Bölümünde Ele Alınan Kavramlar.....	21
1.8.1 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanımı Bölümündeki Kavramlar	21
1.8.2 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Atatürkçülük Ders Konularının Öğretimi Bölümündeki Kavramlar	22
1.8.3 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biyografi Kullanımı Bölümündeki Kavramlar.....	23

1.8.4 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ölçme Değerlendirme Bölümündeki Kavramlar	24
1.8.5 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı Bölümündeki Kavramlar	25
2. BÖLÜM	28
2. YÖNTEM.....	28
2.1. Araştırma Kapsamında İncelenen Kitaplar	28
2.1.1 2000 Basımı Sosyal Bilgiler Kitabı	28
2.1.2 2018 Basımı Sosyal Bilgiler Kitabı	29
2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi	29
3. BÖLÜM	31
3. BULGULAR.....	31
3.1 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biçimsel Olarak İnceleme	31
3.2 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanımı	32
3.2.1. Yazılı Ürünler	32
3.2.2. Sözlü Ürünler	39
3.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Atatürkçülük Ders Konularının Öğretimi	41
3.4. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biyografi Kullanımı	41
3.5. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ölçme ve Değerlendirme	42
3.6. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı	46
3.6.1. Resim	46
3.6.1.1. 2000 basımı sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan resimler.....	46
3.6.1.2. 2018 basımı sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan resimler.....	47
3.6.2. Fotoğraf.....	49
3.6.2.1. 2000 Basımı Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Fotoğraflar	49
3.6.2.1.1. Demokratik Hayat Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar..	50
3.6.2.1.2. Coğrafya ve Dünya'mız Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar	52
3.6.2.1.3. Türkiye Tarihi Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar	55
3.6.2.1.4. Moğollar ve Diğer Türk Devletleri Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar	58
3.6.2.1.5. Türkiye'miz Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar	59
3.6.2.1.6. Osmanlı Devletinin Kuruluşu Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar	62
3.6.2.2.1. Birey ve Toplum Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar	63

3.6.2.2.2. Kùltür ve Miras Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar	65
3.6.2.2.3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar.....	70
3.6.2.2.4. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar.....	73
3.6.2.2.5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar.....	74
3.6.2.2.6. Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar.....	78
3.6.2.2.7. Küresel Bağlantılar Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar..	80
3.6.3. Harita	81
3.6.3.1. 2000 yılı basımı sosyal bilgiler kitabındaki haritalar	81
3.6.3.2. 2018 yılı basımı sosyal bilgiler kitabındaki haritalar	85
3.6.4. Minyatür	91
3.6.4.1. 2000 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan minyatür örnekleri.....	91
3.6.4.2. 2018 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan minyatür örnekleri.....	91
3.6.5. Grafik.....	92
3.6.5.1. 2000 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan grafik örnekleri	92
3.6.5.2. 2018 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan grafik örnekleri	93
TARTIŞMA VE SONUÇ	95
KAYNAKÇA.....	101
EKLER	107
ÖZGEÇMİŞ	113

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. MEB Yayınlarından.....	23
Şekil 2. 2018 Basımı Ders Kitabı	32
Şekil 3. 2000 Basımı Ders Kitabı	32
Şekil 4. Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından	34
Şekil 5. Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından	35
Şekil 6. Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından	35

ÖRNEKLER DİZİNİ

Örnek-1 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	36
Örnek-2 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	36
Örnek-3 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	37
Örnek-4 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	37
Örnek-5 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	38
Örnek-6 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	38
Örnek-7 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	39
Örnek-8 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	40
Örnek-9 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	40
Örnek-10 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	42
Örnek-11 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	42
Örnek-13 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından	43
Örnek-14 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	43
Örnek-15 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	43
Örnek-16 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	44
Örnek-17 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	44
Örnek-18 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	44
Örnek-19 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	45
Örnek-20 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	45
Örnek-21 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	45
Örnek-22 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından	46

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Köstüklü (2001) Kitabından.....	11
Resim 2 İletişim Araçlar.....	46
Resim 3 Moğolların Günlük Yaşamı.....	47
Resim 4 Cengiz Han (Temsili).....	47
Resim 5 Varna Savaşı (Temsili).....	47
Resim 6 Yıldırım Bayezıt (Temsili)	47
Resim 7 Kurultay (Temsili)	48
Resim 8 Ergenekon Destanı (Temsili).....	48
Resim 9Göç Destanı (Temsili)	48
Resim 10Muhacırlar(Temsili)	48
Resim 11 Talas Savaşı (Temsili)	49
Resim 12 İpek Yolu Kervanı (Temsili)	49
Resim 13 Selçuklu Ordusu (Temsili)	49
Resim 14Malazgirt Savaşı (Temsili)	49

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1 Yeryüzünde Kıtalar ve Okyanuslar ve kmş.	82
Harita 2 Yurdumuzu çevreleyen denizler	82
Harita 3 Türkiye'nin matematik konumu	82
Harita 4 Anadolu Selçuklu Devleti.....	82
Harita 5 Anadolu Beylikleri.....	82
Harita 6 Moğol Devleti.....	83
Harita 7 Timur Devleti.....	83
Harita 8 Babür Devleti.....	83
Harita 9 Türkiye'de nüfusun dağılışı	84
Harita 10 Başlıca demir yollarımız.....	84
Harita 11 Başlıca kara yollarımız	84
Harita 12 Osmanlı Beyliği	84
Harita 13 Orhan Bey Dönemi	84
Harita 14 Yıldırım Beyazıt Dönemi	85
Harita 15 Orta Asya Fiziki Haritası	85
Harita 16 I. ve II. Göktürk Devleti	85
Harita 17 Asya Hun Devleti	85
Harita 18 İslamiyet öncesi Arap yarımadası	86
Harita 19 8.yy Emevi Devleti	86
Harita 20 Karahanlılar	86
Harita 21 Gazneliler	86
Harita 22 Büyük Selçuklu Devleti.....	86
Harita 23 Büyük Selçuklu Devleti.....	87
Harita 24 Anadolu Türk Beylikleri.....	87
Harita 25 Türkiye Selçuklu Devleti.....	87
Harita 26 Haçlı Seferleri.....	87
Harita 27 İpek Yolu	87
Harita 28 Baharat Yolu.....	87
Harita 29 Kıtalar	88
Harita 30 Türkiye Fiziki Haritası.....	88
Harita 31 Türkiye iklim haritası	88

Harita 32 Türkiye bitki örtüsü haritası	88
Harita 33 Türkiye Fiziki Haritası (iki sayfa halinde)	89
Harita 34 Türkiye nüfus haritası	89
Harita 35 Dilsiz harita	89
Harita 36 Türkiye akarsu, göller vs. haritası	89
Harita 37 Türkiye yeraltı suları haritası	89
Harita 38 çevremizde kimler yaşıyor haritası	90
Harita 39 Türkiye tarım ürünleri haritası	90
Harita 40 Türkiye madenler haritası	90
Harita 41 Türkiye kağıt fabrikaları haritası.....	90
Harita 42 Türkiye turizm haritası.....	90

MİNYATÜRLER DİZİNİ

Minyatür 1 Osman Gazi	91
Minyatür 2 II.Murad	91
Minyatür 3 Mehmet Çelebi	91
Minyatür 4 II. Murad	91
Minyatür 5 Yunus Emre	92

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1 Mısır üretimi.....	92
Grafik 2 Tütün üretimi.....	92
Grafik 3 Pamuk üretimi	93
Grafik 4 Buğday üretimi	93
Grafik 5 Sığır dağılımı.....	93
Grafik 6 Koyun dağılımı.....	93
Grafik 7 Ayçiçeği üretimi	93
Grafik 8 Şeker pancarı üretimi	93
Grafik 9 Enerji kaynakları	94
Grafik 10 Bor madeni	94
Grafik 11 Su tüketimi	94
Grafik 12 Arazi kullanımı.....	94
Grafik 13 Bilim fuarına katılan okul sayısı	94

GİRİŞ

Sosyal bilgiler dersi; öğrencinin hayatı tanınmasında, yaşadığı toplumun dinamiklerini özümsemesinde çevresini ve geçmişini anlamasında bir kılavuzdur. Geçmişe nazaran bugün insanoğlunun karar verme yeteneği, çok boyutlu düşünme yetisi, yaratıcılık ve eleştirelilik özelliği gelişmiştir. Eğitim kurumları da bu değişikliklere ayak uydurarak eleştirel yönü güçlü, yaratıcı bireyler yetiştirmeyi amaçlamalıdır (Tezci ve Gürol, 2003:50).

1900’lü yılların başında beri eğitim ile ilgili sorunlar tartışılmaya başlandığında akla ilk olarak ders kitabı gelir (Şahin, 2004: 365). Gelişen teknoloji ile eğitim-öğretim başarılı bir şekilde entegrasyon sağlamış okullar birçok teknolojik cihaza ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Geçmişten günümüze slayt makinesi, tepegöz, video, projeksiyon makinesi ve son olarak etkileşimli tahtalar eğitim-öğretimin önemli yardımcıları olmuşlardır. Ancak bu sayılan cihazların hiçbirisi Ders Kitabının sahip olduğu başrolünü üstlenememiştir.

Geleneksel öğretim, yapısı itibariyle sadece öğretmen ve ders kitabı arasında sıkışmış bir yaklaşımdır. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan yeni yaklaşımlar genellikle öğrenciyi merkeze almışlardır. Öğretim sürecinde öğretmenin ve ders kitabının rolünü azaltmaya çalışmışlardır. Ancak yapılandırmacı yaklaşım her ne kadar öğrenciyi merkeze alsada öğretmenin ve ders kitabının etkisi azaltmamış bazı noktalarda arttırmıştır (Taşdelen, 2004). Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencinin pasif olmaktan çıkıp öğrenme sürecine aktif olarak girmesi amaçlanır. Bu yaklaşımda, geleneksel öğretimdeki gibi öğretmenin anlatıp öğrencinin bunları not alıp ezberlemesi yerine öğretmenin öğrenciye rehber olması ve öğrencinin bilgiye ulaşması amaçlanır. Ders kitabı da bu noktada öğrenciye yardımcı olmaktadır (Özden, 2003).

Problem Durumu

Sosyal bilgiler programının 2004 yılında temelleri atılmış aynı yıl içinde pilot uygulamaları yapıldıktan sonra 2005-2006 eğitim öğretim yılında yürürlüğe girmiştir. Yeni program yapılandırmacı eğitim felsefesine dayanan, öğrenciyi ön plana çıkaran, eğitim dinamik hale getiren özellik taşıyordu. Bu yenileşme ile birlikte sosyal bilgiler programının vizyonu da değişmekteydi. Yeni anlayışa göre sosyal bilgiler öğretim programının vizyonu “ 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı,

yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek” olarak belirlenmiştir (Meb, 2005). Benzer ifadeler 1998 sosyal bilgiler programında da bulunuyordu ancak eski program konu alanı bilgisinin ezberlenmesi ya da öğrenilmesi gerekliliği üzerinde duruyordu. Yeni programda ise doğrudan verilecek beceri, değer, kavram gibi ifadelere yer verilmişti (Ata, 2006: 35).

Programda genelinde meydana gelen bu değişim tabi ki eğitimin diğer paydaşlarını da etkiledi. Bu paydaşların en önemlilerinden biri de ders kitabıdır. Ders kitapları öğrenme – öğretme sürecinde öğretmenlerin en önemli yardımcısıdır. Çoğu zaman öğretmen öğretim programından ziyade ders kitabı üzerinden kendine bir rota çizerek eğitim öğretimi gerçekleştirme yoluna gider (Gülersoy, 2013: 8). Bu denli önem arz eden ders kitabı da tabi ki bir değişim yaşadı. Araştırma konusunun temelinde de ders kitapları bu değişime ne denli ayak uydurabilmiştir? Sorusuna cevap verilmeye çalışılmaktadır.

Literatür taraması yapıldığında araştırmaya yakın çok fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu noktada; Ders Kitabı Karşılaştırmaları, Ders Kitabı İncelemeleri, Yapılandırmacı Eğitim ve Sosyal Bilgiler ile ilgili, tez, makale, kitap vb eserler incelenmiştir. Sözü edilen bazı eserler şunlardır.

•Kurt, G. A. (2017). “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algı Ve Tutumlarının Belirlenmesi” adlı Yüksek Lisans tez çalışmasında 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını farklı yönleri ile incelemiş olumlu ve olumsuz bulgulara ulaşmıştır.

•Kurt, B. (2018). “Eski ve Yeni Türkçe Ders Kitaplarının Şekil, Tür, İçerik ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Karşılaştırma” adlı makalesinde 1956 yılına ait Ortaokul 1. Sınıf ders kitabı ile 2017-2018 eğitim öğretim yılına ait 6. Sınıf ders kitaplarını karşılaştırmış eski ders kitabının yeni ders kitabına göre daha zor anlaşılır olduğu sonucuna ulaşmıştır.

•Mehonikj, E. (2018). “Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Eskiçağ Tarihi Konularının, Makedonya’daki 6. Sınıf Tarih Ders Kitabı İle Karşılaştırılması” adlı Yüksek Lisans tez çalışmasında Türkiye ve Makedonya’da aynı sınıf seviyesinde okutulan ders kitapları Eskiçağ tarihi konularının işleniş

yönüyle karşılaştırılmış Türkiye’de okutulan kitabın daha eksik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Yılmaz, M. (2016). “Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği” adlı Yüksek Lisans tez çalışmasında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım ve ölçme ve değerlendirme alanlarında sorular sorarak ders kitabının kullanışlılığı üzerine çıkarımda bulunmaya çalışmıştır.

- Taşdemir, M. (2018). “Ortaokul Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Mirasa Duyarlılık Değeri Açısından İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans çalışmasında ders kitabının Türk Kültür Öğelerini yansıttığı sonucuna ulaşmıştır.

- Gülersoy, A. E. (2013) “İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde 2006 yılında okutulan Altın Yayınlarına ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını çeşitli yönleri ile incelemiş özellikle fiziksel özellikler yönünden önemli bulgulara rastlamıştır.

- Ünal, Ç. ve Çelikkaya, T. (2009). “Yapılandırmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğretiminde Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi (5. Sınıf Örneği)” isimli makalesinde Yapılandırmacı öğretim ilkelerine göre işlenen dersin öğrencilerin Sosyal Bilgiler yönelik akademik başarılarını ve öğrenilen bilgilerin kalıcılık düzeylerini arttırdığını, tutum yönünden ise bir değişiklik meydana getirmediğini ifade etmiştir.

- Aslan, E. (2010). “Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Ders Kitapları” isimli makalesinde Cumhuriyetin İlk yıllarından günümüze kadar ders kitaplarını listeleyerek alanda çalışanlara ışık tutmuştur.

- Turner, T. N. (1999). “Essentials of ElementarySocialStudies,” isimli kitabında 1994 NationalCouncilfortheSocialStudies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi) ‘inde alınan kararlarla ilgili önemli bilgiler vermiştir.

- Göçer, E. (2008). “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Ölçme Ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi” isimli makalesinde 2006-2007 Eğitim öğretim yılında Milli Eğitim bakanlığına bağlı okullarda okutulan üç adet 6. Sınıf Türkçe ders kitabını ölçme değerlendirme yönünden incelemiş kitaplar arasında pek fazla fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

•Taşdelen, U. (2004).“Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Ders Kitabı Metinlerinin Hazırlanması Ve Bu Metinlerin Kimya Öğretmen Adaylarının Bilgilerine Ve Ders Kitaplarına Karşı Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinde deneysel bir çalışma yapmıştır. Gazi Üniversitesi Kimya öğretmenliği bölümündeki öğrencilerden kontrol ve deney grupları oluşturmuş bu gruplardaki öğretmen adaylarına geleneksel yöntemle ve yapılandırmacı yöntemle hazırlanmış ders metinleri okutturulmuştur. Yapılan testler sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır.

•Berk, F. (2008).“Eski ve Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Tarih Konularının Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde 2005 yılında yapılan öğretim programı değişikliğinden önce ve sonrasına ait 6. ve 7.Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını tarih konularının öğretimi yönüyle incelemiş metod ve içerik yönünden benzerlik ve farklılıklarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Çalışma sonunda eski program ve ders kitaplarındaki Tarih konularının ağır, öğrenci seviyesinin üzerinde militarist özellikler taşıdığı sonucuna ulaşmıştır. Sosyal bilgiler yeni öğretim programı ve ders kitaplarında ise tarih ünite ve konularının içeriğinin hafifletildiği, konu içeriklerinin ilgi çekici örnekler açısından zengin ve ünite değerlendirme kısmının daha işlevsel hale geldiğini belirtmiştir.

•Bada, M. (2018). “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımına İlişkin Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde Kayseri ilinde görev yapan 14 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yaptığı mülakatta öğretmenlerin genel olarak yapılandırmacı eğitim yaklaşımına olumlu baktıkları konusunda çıkarımlarda bulunmuştur. Ayrıca öğretmenlerin sistem üzerine yaptıkları yapıcı eleştiriler yer vermesi yönüyle de önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 2005 yılında uygulanmaya başlanan Yapılandırmacı Eğitim öncesinde kullanılmış olan bir ders kitabı ile sonrasında kullanılan bir ders kitabını karşılaştırarak ardaki benzerlik ve farklılıkları üstünlük ve zayıflıkları ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

2004-2005 eğitim öğretim yılında pilot bölgelerde 2005-2006 eğitim öğretim yılında ise tüm yurttan uygulamaya konan yeni Sosyal Bilgiler Programı bünyesinde çok önemli değişiklikler barındırmaktaydı. Öğrenciyi öğretim aşamasının küçük paydaşı olmaktan çıkaran yeni sistem ona daha büyük sorumluluklar yükledi. Öğrencide meydana gelen bu değişimin onun öğretim sürecinde en önemli yardımcısı olan ders kitabını etkilememesi beklenemezdi. Dolayısıyla ders kitapları da süreçte değişime uğradı.

2005 yılında yapılan sistem değişikliği büyük yenilikler içermektedir. Programda yapılan değişiklik programının öğrenciye yansımaları noktasında en önemli enstrüman olan ders kitabını ne ölçüde etkiledi? Yaptığımız çalışma bu soruya verilebilecek cevap noktasında büyük önem taşımaktadır. Ders kitabı inceleme örnekleri literatürde yeterli oranda yer bulmaktadır. Ancak bunların önemli bir bölümü İngilizce dersine aittir. Sosyal Bilgilerin konuyla ilgili alanında ise bu çalışmalar kitap değerlendirmeleri, kitap karşılaştırmaları şeklindedir. Öğretim programına göre ders kitabı değerlendirmeleri, farklı ülkelerde okutulan ders kitaplarının karşılaştırılması gibi çalışmalar literatürde yer almaktadır. Çalışmaların önemli bir bölümünde de öğretmen görüşlerine göre ders kitabı değerlendirmelerine yer verilmiştir. Ancak farklı dönemlerde okutulmuş ders kitaplarının karşılaştırılması sosyal bilgiler alanında çok yaygın olamamıştır. Literatürde yer alan tezlerin birçoğu görselliği geri planda tutmuştur. Araştırma bu yönüyle farklılık göstermektedir. Bununla beraber bu çalışma ileride kitap inceleme noktasında katkılar sağladığı gibi bundan sonra alanda yapılacak benzer çalışmalara ışık tutabilir.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “2005 Yılında Yapılandırmacı Eğitim Çerçevesinde Gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değişikliğin 6. Sınıf Ders Kitabına Yansımaları Neler Olmuştur?”

Araştırmamızda buna bağlı olarak şu alt problemlere cevap aranmıştır.

- 2005 Yapısalıcı eğitim öncesinde ve sonrasında kullanılan 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında biçimsel olarak farklılıklar var mıdır?
- 2005 Yapısalıcı eğitim öncesinde ve sonrasında kullanılan 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri kullanımı açısından farklılıklar var mıdır?

- 2005 Yapısalıcı eğitim öncesinde ve sonrasında kullanılan 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında Atatürkçülük ders konularının bulunma sıklığı noktasında farklılıklar var mıdır?

- 2005 Yapısalıcı eğitim öncesinde ve sonrasında kullanılan 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi kullanımı açısından farklılıklar var mıdır?

- 2005 Yapısalıcı eğitim öncesinde ve sonrasında kullanılan 6. Sınıf sosyal Bilgiler ders kitaplarında görsel kaynakların kullanımı açısından farklılıklar var mıdır?

- 2005 Yapısalıcı eğitim öncesinde ve sonrasında kullanılan 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında ölçme değerlendirme açısından farklılıklar var mıdır?

Varsayımlar

Araştırmamıza temel teşkil eden 2000 basımı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ile 2018 basımı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ülkenin büyük bölümünde kabul görmüş ve okutulmuştur.

Sınırlılıklar

Araştırmamızda 2005 yılı öncesini temsilen 2000 basımı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı kullanılmıştır. 2005 yılı sonrasında temsilen 2018 basımı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı kullanılmıştır. Aradaki ve öncesindeki kitaplar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

1. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Sosyal Bilgilerin Tanımı

Üzerinde evrensel olarak uzlaşmış bir tanımı bulunmayan sosyal bilgiler; sosyal, kültürel siyasal değer aktarımı ve toplumsallaşma açısından önemli bir alan olarak görülmesinden dolayı eğitim sisteminde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu önem sosyal bilgilerin ne olup ne olmadığının tartışılmasına ve çatışmalı bir alan olmasına sebep olmuştur (Aslan, 2016).

Dünya üzerinde tanımı ve içeriği sıklıkla tartışılan sosyal bilgilerin içeriği için bazı Amerikalı eğitimciler iktisat ve sosyoloji gibi sosyal bilimlere ağırlık verilmesi gerektiğini düşünürken diğer bir grup ise insanlar arasındaki Eğitimi etkileşimi ele alan konulardan oluşan müfredata dayalı bir öğretimi savunur (Aslan, 2016).

“Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi 1992 yılında sosyal bilgiler eğitiminin uluslararası standartlarını belirleyen bir tanım yapmıştır; sosyal bilgiler insan ve toplum bilimlerini (çocukların) vatandaşlık becerilerini geliştirmek amacıyla bütünleştirmektedir. Sosyal Bilgiler, okul programları içerisinde antropoloji, arkeoloji, iktisat, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerin yanı sıra insan bilimleri, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içerikler üzerinden koordinasyonunu ve sistematik bir biçimde incelenmesini sağlar. Sosyal Bilgilerin başlıca amacı gençlerin, karşılıklı ilişkilerin olduğu bir dünyada kültürel çeşitliliklere sahip demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararını gözetken bilinçli ve mantıklı kararlar alma becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktır.” (Aslan, 2016: 6).

Türkiye’de ise bu tanım 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim programına göre; *“Bireyin, toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite veya tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir”* şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye’de İlkokullarda 4. sınıfta Ortaokullarda ise 5. ,6. , 7. Sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersleri Sosyal Bilimler alanının içinde yer alan konulardan ve belli bir öğretim programıyla öğrencilere aktarılmaktadır. Toplum için iyi insan, iyi vatandaş yetiştirmek amacıyla öğrencilere bu derste; sosyal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri ve değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır (Taşlı, 2003).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler ile bir ders niteliği kapsamında ilk defa 1968 yılında karşılaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersi, 1985 yılında Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi adlarını almıştır. 1998 yılı itibariye 8 yıllık eğitime geçiş ile birlikte Sosyal Bilgiler Dersi yapılan bazı değişiklikler ile yeniden müfredata dahil olmuştur (İnan, 2014).

1.2. Türklerde Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Türk tarihinde henüz sosyal bilgiler tanımının koyulmasından çok daha öncesine dayanan, Tarihsel, Kültürel ve Sosyolojik mesajlar içeren ve bir nevi sosyal bilgiler dersi veren eserlere rastlanmaktadır. Türklerin okunmuş en eski yazılı belgeleri olduğu bilinen ‘‘Göktürk Yazıtları’’ bahsedilen bu eserlerin ilki olma özelliğini taşımaktadır. İslamiyet Türkler tarafından kitlelerce kabul edilmeye başladıktan sonra ortaya koyulan ‘‘Divan-ı Lügat-it- Türk ve Kutadgu Bilig’’ gibi eserler edebi olmalarının yanında birer sosyal bilim çalışması örneğidirler (Çetin, 2003).

Türk tarihinde sosyal bilgiler ilk kez 1926 yılında ‘‘Genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmek’’(Sönmez, 1999: 51) şeklinde tanımlanmıştır. 1929 yılında ise sosyal bilgilerin amacı ‘‘İlk tahsil çağında bulunan çocukların bedence ve ruhça en salim itiyatlara sahip olmalarını temin edecek bir muhit içinde en lüzumlu bilgileri ve maharetleri kazandırmak, genç neslin mektebe ilk girdiği günden itibaren içtima-i kudret ve kabiliyetçe müterakki bir intizamla yetişecek milli cemiyet ve Türk Cumhuriyetine ruhen ve beden en faydalı bir tarzda intibak etmeğe azami ehliyeti kazandırmak’’(Sönmez, 1999:52) olarak belirlendi.

1930 yılında hazırlanan; İlk Mektep Müfredat Programına Göre Tarih ve Coğrafya Dersinin Hedefleri;

1- Çocuklara Türk Milletinin mazisi hakkında malumat verip, onlarda Milli Şuurunu uyandırmak.

2- Bu günkü medeniyetin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak.

3- Büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan numuneler göstermek. (Tarih)

1-Vatanın muhtelif yerlerinde yaşayan insanları birbirlerine tanıtmak, birbirlerinin maişet (geçim) tarzlarını ve ihtiyaçlarını öğretmek ve aralarındaki rabita (Bağ) ve muhabbeti artırmak.

2- Çocuklara doğup büyüdüğüleri memleketi tanıtmak ve Türk vatanını sevdirmek.

3- Dünya ve dünyanın Şems (Güneş) alemindeki mevki-i, hareketleri ve bunun neticeleri, dünya üzerinde meydana gelen coğrafya hadiseleri hakkında çocuklara bilgi kazandırmak. Vatanımızla en çok temasta bulunan ve ilgisi olan memleketler üzerine biraz daha etraflı olmak üzere dünya üzerindeki başka memleketleri ve milletleri tanıtmak.

4- Çocuğa daima görüp temas ettiği eşya ve hadiselerin sebeplerini araştırmaya hadiseler arasındaki rabita ve münasebetleri bulup çıkarmaya sevk etmek suretiyle mülâhaza ve muhakemelerini kuvvetlendirmek. (Coğrafya) (Sönmez: 1999:52).

Cihan Harbi'nden sonra parçalanmanın eşiğine gelmiş Türk Milleti yeni bir devlet kurarak bu devlet içinde yurttaşlık kavramının oturması ve benimsenmesi adına Sosyal Bilgiler dersine önem vererek sürekli düzenlemelerde bulunmuştur.

1.3. Sosyal Bilgilerin Amaçları

Kendini gerçekleştirme ortaya çıkacak özellikleri çoğunlukla ilköğretim çağında oluşturmaya başlayan birey özellikle vatandaşlık eğitiminin içselleştirilmesi gereken temel özelliklerinin yerleşmesini sosyal bilgiler dersi ile sağlayabilmektedir. Bireyin demokratik topluma entegre olması açısından gerekli olan eleştirel bakış açısının kazandırılmasında sosyal bilgiler dersine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi öğrencilerin çevresini ve yaşamını her yönüyle anlamasında kilit bir role sahiptir (Doğanay, 2002: 16).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

• *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,*

• *Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,*

• *Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,*

• *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,*

• *Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,*

• *Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,*

• *Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,*

• *Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,*

• *Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,*

• *Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,*

• *Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,*

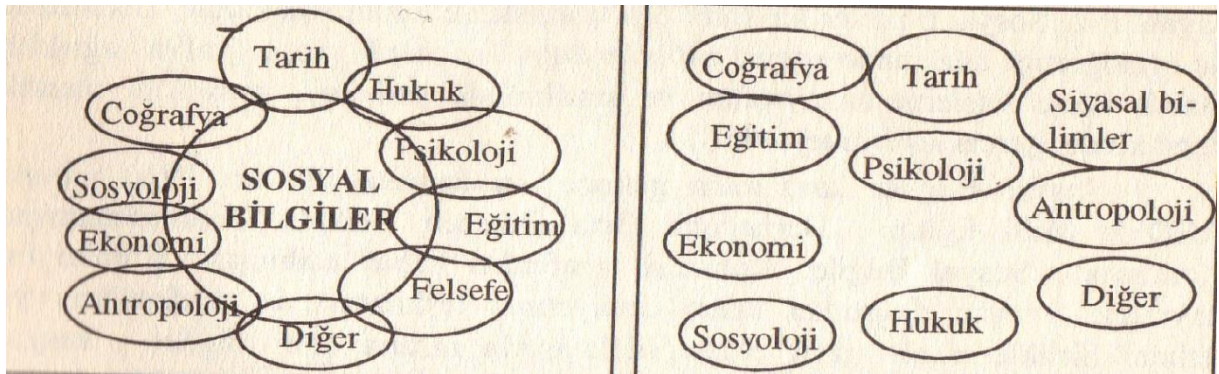
• *Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetmeleri,*

• *Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,*

- Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
- İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
- Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
- Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
- Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (Meb, 2018).

1.4. Sosyal Bilgiler ile Sosyal Bilimler

Sosyal Bilimler, bilimsel bir anlayışla toplumların incelendiği disiplinlere verilen ortak addır. Sosyal bilimlerin ilgilendiği esas konu toplumu oluşturan gruplar içinde oluşan insan etkinlikleridir. Temel amaç beşeri anlayışın gelişmesidir. Genel olarak ifade edecek olursak insan tarafında meydana getirilen gerçekler ve toplumsal olgular sosyal bilimlerin ilgi alanına girer. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler kesin bir çizgi çizmek mümkün olmasa da eğitim ve öğretim açısından her iki kavram amaç, yöntem ve içerik açısından farklı özelliklere sahiptir. (Köstüklü, 2001: 9-10) Köstüklü, (2001) kitabında Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler arasındaki ilişkiyi aşağıda resimde görüldüğü gibi şemalaştırmıştır.

Resim 1-Köstüklü (2001) Kitabından

Sosyal Bilgiler

Sosyal Bilimler

İnan(2014)'a göre Sosyal Bilgileri, öğrencilere toplumla ilgili gerekli ve onların işine yarayacak bilgilerin verilmesi olarak nitelendirilir. Bununla beraber ilkökul 4. sınıftan

başlayarak ortaokul 7. sınıfa kadar devam eden ve eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler eğitim bölümü mezunu öğretmenler tarafından okutulan bir ders olduğunu söyler. Sosyal Bilimlerin ise insanların toplum içerisinde daha iyi ve daha mutlu yaşamaları için yöntemler geliştiren inceleme alanı olduğunu belirtir. Sosyal Bilimlerin daha çok üniversitelerde özelliklere edebiyat fakültelerinin tarih, coğrafya, sosyoloji vd... gibi bölümlerinde lisans ve lisans-üstü düzeyde eğitiminin yapıldığını ifade eder.

1.5. Sosyal Bilgiler Programı

Eğitim, yaşandığı çağın normlarına göre şekillenir ve sistemini de o normlara göre yapılandırır. Ülkenin oluşturduğu eğitim sistemi kendi ülkesinin geleceğinin temelini atar. Yani gelecek nesillerinin bir anlamda teminatı durumundadır. Yakın tarihimize baktığımızda II. Dünya Savaşı'ndan sonra eğitime yatırım yapan ülkelerin bugün her anlamda gelişmiş ülkeler olduğunu görmekteyiz. Bu değişimi gerçekleştiremeyen toplumların ise kalkınma sürecinde geri kaldıklarını ve demokrasilerini de topluma olması gerektiği gibi yerleştiremedikleri görülmektedir (Akınoğlu, 2005: 32).

Eğitim programı üzerine ortaya atılan düşüncelerin temelleri çok eski zamanlara kadar gitmektedir. Eğitim programı hakkında ilk fikirler MÖ. 4.yy'a İlkçağ filozoflarından Platon tarafından öne sürülmüştür. Ancak programın temeli 19. yy' da Johann Feirdrich Herbat'ın (1776-1848) felsefi hareketine dayanmaktadır. Franklin Bobbitt'in 1918 yılında kaleme almış olduğu "The Curriculum" (Eğitim Programı) isimli kitabı, eğitim programı alanının ilk eseri olarak kabul edilmektedir (Korkmaz, 2007; akt. Baş, 2011).

Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim programlarının temeli 1924 yılına dayanmaktadır. 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu genç Cumhuriyetin eğitim alanındaki ilk adımıdır. 1924 yılı içerisinde bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından özel olarak davet edilen döneminin önemli düşünür ve eğitimcisi John Dewey'in, hazırladığı rapor doğrultusunda daha çok ilköğretim programlarının geliştirilmesine önem verilmiştir. 1924 yılında, beş yıllık ilkokul için bir program hazırlanmıştır. 1926, 1936 ve 1948 yıllarında var olan bu ilkokul programı iyileştirilmeye çalışılmıştır. 1926 yılında programda yapılan değişikliklerle "Toplu Öğretim" uygulamasını geçilmiştir. Buna göre ilk üç sınıfta dersler Hayat Bilgisi dersindeki üniteler etrafında toplanmış, her dersin programı yeni temeller üzerine kurulmaya başlamıştır. 1936 yılında köylerde ve şehirlerde farklı

programlar uygulamaya konmuştur. 1948 yılında yapılan değişiklikle Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler çatısı altında toplanmıştır. (Akınoğlu, 2005: 33).

ABD’de Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) tarafından üç yıl süren bir çalışma neticesinde 1994 yılında Sosyal Bilgiler Müfredat Standartları: Mükemmellik Beklentileri (Expectations of Excellence: Curriculum Standarts for Social Studies) adıyla yayınlanan raporda Sosyal Bilgiler için başlıca 10 tema belirlenmiştir (Turner, 1999: 61).

1. Kültür
2. Zaman, Süreklilik ve Değişim
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Bireysel Gelişim ve Kimlik
5. Bireyler, Gruplar ve Kurumlar
6. Güç, Otorite ve Yönetim
7. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
8. Bilim, Teknoloji ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar
10. Vatandaşlık İdealleri ve Uygulamaları.

Görüldüğü gibi 1994 yılında yayınlanan temalardan; İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Zaman, Süreklilik ve Değişim, Güç, Otorite ve Yönetim temaları Sosyal Bilgiler Öğretim Programında aynen yer alınmıştır. Kültür ve Miras, Etkin Vatandaşlık temaların da ise isimlerinde bazı değişiklikler yapılarak Sosyal Bilgiler Programında yer verildiği görülmüştür. Aşağıdaki tabloda belirtilen temaların 2005 ve 2018 yıllarındaki bulunma durumu gösterilmektedir.

Tablo 1. Temaların Karşılaştırılması

ABD'deki Raporda Belirlenen Temalar	2005 Sosyal Bilgiler Programındaki Temalar	2018 Sosyal Bilgiler Programındaki Temalar
Kültür	Kültür ve Miras	Kültür ve Miras
Bireyler, Gruplar ve Kurumlar	Birey ve Toplum	Birey ve Toplum
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Vatandaşlık İdealleri ve Uygulamaları.	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Etkin Vatandaşlık
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar
Zaman, Süreklilik ve Değişim	Zaman, Süreklilik ve Değişim	
Güç, Otorite ve Yönetim	Güç Yönetim ve Toplum	
Bireysel Gelişim ve Kimlik		

1.6. Ders Kitabının Tarihçesi

Kuşkusuz bugünkü haline çok kısa sürede ulaşamayan medeniyet insanoğlunun gelişim süreci içerisinde önemli yol kat etmiştir. Yeryüzündeki ilk insanların, çevresindeki diğer insanlarla iyi bir iletişim kurabilmesi konuşma yetisini geliştirmesiyle mümkün olabilmektedir. Kalıcılık noktasında sorun oluşturan sözlü iletişim ise bilgilerin ve düşüncelerin sonraki nesillere aktarımını olumsuz etkilemiştir (Dalkıran, 2013:201). Sümerlerin yazıyı bulmalarının ardından insanlar, bilgi birikimlerini daha etkin bir şekilde gelecek nesillere aktarmayı başaramamıştır.

Antikçağda ağaç kabukları ve yaprakları, çeşitli levhalar, kil tablet, seramik vazo parçaları, topraktan yapılmış kaplar, taş, çeşitli madenler, keten bezi, fildişi, kemik, hayvan kabukları ve organları, bazı bitki kabukları gibi gereçlere yazılan yazılar ile bilgi aktarımları yapılmıştır. Sonrasında papirüs rulolarının kullanımı yaygınlaşmasıyla özellikle Eski Mısırda papirüs rulolarının kütüphane benzeri yerlerde biriktirilmeye başlandığı düşünülmüştür. Aynı dönemde Çinin günümüzdeki basım tekniklerine yakın teknikler uygulayarak kitap üretmesi ve Anadolu’da kil tabletlerin yoğun olarak kullanılmasından bahsedilmektedir. Ortaçağ’da matbaanın bulunmasından önce el yazması kitaplar kullanılmış ancak bu kitapların üretim zorluğundan dolayı ortaya çıkan maliyeti kitabın yaygınlaşmasının önünde engel teşkil etmiştir. Matbaanın yaygınlaşması ile önceleri el yazması kitap biçimiyle üretilen basılı kitaplar yaklaşık yüz yıllık bir evrim sonucunda 1530-1550 yıllarında büyük oranda günümüzdeki kitaplara benzer bir şekil aldığı düşünülmektedir (Dalkıran :2013).

Aslan (2010)’a göre Osmanlı Devleti’nin de ders kitapları, önceleri mühendishane için mühendishane matbaasında basılan ders kitaplarıdır zamanla dönemin ilköğretim ve ortaokul seviyelerindeki öğrencilerin kullanımına sunulmuştur. Bu kapsamda Avrupa’daki benzerlerine yakın olan ders kitapları; Ahmet Cevdet Paşa ve Keçecizade Fuat Paşa’nın birlikte yazdıkları *Kavaid-i Osmaniye*’si (1850) ile Dr. Mehmet Rüştü Bey’in Sıbyan Mektepleri için hazırlamış olduğu Türkçe alfabe dersleri için yazmış olduğu Nuhbet-ül-etfal (1852) isimli eserlerdir. 1729 yılında matbaanın kullanılmaya başlamasından 1928 Latin alfabesinin kabulüne kadarki süreçte Arapça alfabe ile basılan ders kitabı sayısını tespit etmek oldukça zordur. Cumhuriyet döneminde özellikle Tevhid-i Tedrisat kanunun kabulünün ardından oluşturulan birimler ve tutulan kayıtlar sayesinde müfredat programları ve ders kitapları hakkında kesin bilgilere rastlayabiliyoruz. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli komisyonlar kurularak ders kitabı yazım ya da seçim işlerini yürütmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığı 2003 yılında almış olduğu bir kararla zorunlu ilköğretim kısmında eğitim gören öğrencilere ders kitaplarını ücretsiz dağıtma projesini hayata geçirmiştir. Ancak bakanlığın elinde o dönemde hazır kitap olmadığı için Talim Terbiye Kurulu, yayınevlerinin elinde hali hazırda bulunan kitaplardan ücreti karşılığında bazılarını alarak beş yıl boyunca okutulacak kitapları belirlemiştir. Fakat 2005 yılında öğretim

programlarındaki köklü değişiklik sonrası ders kitapları tekrar hazırlanmak durumunda kalmıştır.

1.6.1. Ders Kitaplarının Öğretimdeki Yeri ve Önemi

Genel olarak, yazılmış veya basılmış yaprakların bir araya toplanması ile meydana gelen bir yapıt olarak bilinen kitap, eğitim öğretim açısından yazılı ve basılı bir öğretme-öğrenme ortamıdır. Bununla birlikte kitap; öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden ders çalışma aracı olarak da nitelendirilebilir. Milattan önce 4000’li yıllara kadar uzanan bir geçmişe sahip olan, eğitimde kuşaklar boyu kullanılan kitabın yerini özellikle içerik ve işlev yönünden hiçbir eğitim aracının tutmayacağı düşünülmektedir (Alkan, 1979;akt. Keser, 2004).

YÖK ve Dünya Bankası’nın 1999 yılında yaptığı bir araştırmada, ders kitaplarının Ülkemizde sınıf içi eğitim öğretim faaliyetlerinin büyük bir bölümünü oluşturduğu, bu nedenle öğretmenlerin (beğensin ya da beğenmesin) kendilerini ders kitabı kullanmak zorunda hissettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, ders kitabının, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına yön veren ve en çok kullanılan öğretim aracı olduğunu söylemek mümkündür (Kılıç ve Seven, 2002: 19; akt. Kalın, 2007).

Toplumun gelecek nesillerini hayata hazırlamak adına aktarmak istediğı ve resmen kabul görmüş olan kitap bilgilerin tamamını içererek, yetişkinlerin doğruluna inandıkları ve kendilerinden sonraki nesillere aşılacak istedikleri çok sayıda kurala, norma ve davranış kalıbına açık göndermelere ev sahipliğı yapmaktadır. Ders kitapları, sadece bilgi aktarmakla yetinmez, bir toplumun siyasal ve toplumsal normlarını da yerleştirmeye çalışırlar (Aslan, 2010: 216).

1.6.2. Ders Kitapları ve Öğretim Programı ilişkisi

Ders kitabı, eğitim programlarının bünyesinde bulunan hedef, içerik, öğretme öğrenme süreci ile ölçme değerlendirme boyutlarına göre hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan basılı bir öğretim materyalidir (Demirel ve Kıröğlü, 2005: 9).

Ders kitapları eğitim programlarının temel unsurlarından biri olmakla beraber programla öğrenci arasındaki köprünün en önemli parçasıdır. Öğretim sürecinde öğretmene, zamanı etkin kullanma ve sistematik hareket etme avantajı sağlar. Öğrenciye de öğretmenin

anlattıklarını istediği zaman ve yerde, istediği tempoda tekrar edebilme şansı tanır (Şahin, 2004: 365).

Eğitim-öğretim araçlarından biri olan ders kitapları, içerikleri aracılığıyla çocuklara önceden belirlenen bazı davranışları kazandırmada da etkin bir rol oynar (Binbaşoğlu, 1994: 33).

1.6.3. Ders Kitabının Nitelikleri

Okullarımızda okutulacak ders kitaplarının belli kurallara göre hazırlanması ve Millî Eğitim Bakanlığınca uygun bulunması şartı çok eskiden beri yürürlükte olan bir uygulamadır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 53. maddesi, eğitim kurumlarımızda okutulacak ders kitaplarının hazırlanması, geliştirilmesi, değiştirilmesi, kitapların okutulma süresi, fiyatının belirlenmesi, telif haklarının tespiti hususundaki yetkiyi eskiden olduğu gibi yine Millî Eğitim Bakanlığına vermiştir. Eğitim sistemimizde ders kitapları diğer eğitim araçlarına göre daha önemli bir konumdadır (Bayrakçı, 2005: 2).

MEB Mevzuat Bankası'nın Ekim 2006 tarihli 2589 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınladığı Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönergede ders kitaplarının nitelikleri şu şekilde sıralanmıştır:

Ders Kitapları;

1- Öğrencileri; milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.

2- Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur.

3- Atatürk İlke ve İnkılapları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca (Talim Terbiye Kurulu) alınan kararlara uygun olur.

4- Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerleri kapsar.

5- Bilginin nasıl üretilceğine ilişkin vurgu yapar.

6- Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder.

7- Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı değer, tutum ve yeterlikleri kapsar. Türk toplumunun sosyal, ahlaki, kültürel ve tarihi değerlerini geliştirerek yaşatır.

8- Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.

9- Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.

10- Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır.

11- Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.

1.7. Yapılandırmacı Yaklaşım

Piaget, Vygotsky, Gestalt, Dewey gibi düşünürler tarafından oluşturulmuş ve dilimize ‘‘constructivism’’ karşılığı olarak geçen ‘‘Yapılandırmacı Eğitim’’ oluşturmacılık, kurmacılık, bütünleştiricilik, yapılandırıcı öğrenme, yapısalcı öğrenme, oluşumcu yaklaşım gibi kelime ve kavramlarla da ifade edilmektedir. (Demirel: 2001: 241) Pragmatik felsefe ile düşünen düşünürler tarafından oluşturulan bu yaklaşım düşünürlerin yaşamın dinamikliğini, her durumda her şeyin yeniden yapılandırılması gerektiğini savunmalarından yola çıkarak ortaya atılmıştır. Onlara göre bireyler, her seferinde elde ettiği bilgiyi yeniden yapılandırılmalıdır (Sönmez, 2007: 145).

Genel olarak yapılandırmacı öğrenme; insanların, kendi davranışlarının amaca yönelik olduğu kadar bilginin ve anlamın pasif değil, aktif yapılandırıcıları olmasından yola çıkılarak temellendirilmiştir (Karadağ, Deniz, Korkmaz ve Deniz, 2008: 385)

Ünlü Filozof Eflatun bilginin ve bilgiyle orantılı olarak da matematiksel bilginin daha önceden bireyden bağımsız olarak bulunduğunu savunmuştur

Geleneksel öğrenme yaklaşımında ise boş bir sayfaya benzetilen insan zihni dış etkenlerle bilgiler yazılmasıyla öğrenmektedir. Bu yaklaşıma bir tepki olarak ortaya çıkan yapılandırmacı felsefe bilginin bireyden bağımsız olarak var olmadığını ve insan zihninin öğrenmenin hiçbir aşamasında boş bir sayfa olarak algılanamayacağını savunur. Yapılandırmacı yaklaşıma göre bilgi bireyin kontrolündedir ve zihninde verdiği anlama ve

içselleştirmeye göre oluşturduğu bir üründür. Son otuz yılda eğitim uygulamalarının en etkili felsefelerinden birisi olan yapılandırmacı yaklaşım; ülkelerin eğitim sistemlerinde ortaya çıkan nitelik sorunlarına çözüm aramalarında kullanılmıştır. 20. yüzyıl boyunca bahsi geçen yapılandırmacı yaklaşım 1990'lı yıllarda beyin üzerinde yapılan araştırmaların artmasıyla bu yüzyılın sonlarında daha aktif bir hale gelmiştir (Arslan, 2007).

Nörofizyoloji alanında elde edilen bulgular eğitimcileri yakından ilgilendirmiş, öğrenme ve öğretme süreçlerinin düzenlenmesinde, diğer bir ifadeyle öğretimin düzenlenmesinde bu bulgular temele alınmaya çalışılmıştır (Arslan, 2007: 45). Bu bağlamda öne çıkan kavramlardan biri olan yapılandırmacılık aslında çok eskiden beri felsefe ve psikolojinin uğraştığı konular arasında bulunsa da dil bilimleri, fen ve matematik programlarında özellikle 1990'lı yıllardan bu yana dikkatleri üzerinde toplamıştır (Arslan, 2007). Yapılandırmacılık kavramı son yıllarda eğitimde çokça bahsi geçen ‘‘Aktif Öğrenme’’ kavramıyla eş zamanlı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Açıkgöz, 2003).

Yapılandırmacı Yaklaşımın temel prensiplerine değinmek gerekirse: *‘‘Öğrenciler yeni durumları sadece mevcut kavrayışları çerçevesinde anlamlandırır. Dolayısıyla bu yaklaşıma göre öğrenme, öğrencilerin mevcut bilgileriyle yeni fikirleri bağdaştırarak yeni anlamlar oluşturdukları aktif bir süreçtir.’’ (Naylor&Keogh, 1999, 93). ‘‘Yapılandırmacılığın daha eğitimsel tanımına göre ise anlamlandırma, deneyim ile sıkı ilişki içindedir. Öğrenciler sınıfa kendi deneyimleriyle ve bu deneyimlerden oluşmuş bilişsel yapılarıyla gelirler. Daha önce oluşturulan bu yapılar geçerli, geçersiz ya da eksik olabilir. Öğrenci, ancak yeni bilgi ve deneyimleri öncekilerle bir ilişki kurmak suretiyle bilişsel yapısını yeniden düzenler. Yeni fikirlerin öğrencinin hafızasının bütünleştirici ve yararlı bir parçası olması için eski anlayışlarıyla yeni fikirler arasındaki çıkarım, ayrıntı ve ilişkileri öğrencinin kendisi oluşturmalıdır. Aksi takdirde öğrencinin önceki deneyimleriyle ilişkilendirilemeyen ezberlenmiş bilgiler çok çabuk unutulacaktır. Kısaca, anlamlı bir öğrenme olabilmesi için öğrenci yeni bilgileri var olan zihinsel yapısı üzerine aktif bir biçimde yerleştirmelidir.’’ (Arslan: 2007).*

Yapılandırmacılığı basit şekilde ifade etmek gerekirse: *‘‘Bir insana düzen, sayılar, formül, simetri, doğa kanunları, obje, taxonomi vb. kavramların onun için bir keşif mi yoksa bir icat mı olduğunu sorun. Eğer o insan bu kavramları bir icat olarak ifade ediyorsa burada bir yapılandırmadan söz edebiliriz.’’ (Foerster, 1998: 45).*

1.7.1. Yapılandırmacı Yaklaşım Öğretim İlişkisi

Yapılandırmacı yaklaşım, özünde öğretimle ilgili bir kuram olmayıp, bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır ve bu kuram, bilgiyi temelden inşa etmeye dayanır. Başlangıçta öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerini ilişkin bir kuram olarak gelişmiş ancak zamanla öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandırdıklarına ilişkin bir kuram haline gelmiştir (Aykaç ve Ulubey, 2008: 27).

Yeni bilgiler önceden yapılanmış bilgilerin üzerine bina edilir. Yapılandırmacı öğrenme, var olanlarla yeni olan öğrenmeleri bağdaştırma ve her yeni bilgiyi var olanlarla bütünleştirme sürecidir (Şaşan, 2002: 50).

Yapılandırmacı Yaklaşımı benimseyen öğretmen, öğrenme ortamlarında mutlak otoriter olmak yerine öğrenen bireylerin yeni bilgileri keşfedip öğrenmesinde ve anlamlandırmasında onları destekleyen, hata ve eksiklerini fark ederek gidermelerinde rehberlik eden kişi olarak görülmektedir. Yapılandırmacı öğretmen, bireyler arasındaki farklılıkları eğitim ortamlarının zenginliği olarak görerek her öğrenciye hitap eden etkinlik ve öğrenme süreçleri oluşturabilmelidir (Şimşek, 2004).

“Yapılandırmacı Yaklaşımı benimseyen ve bu doğrultuda bir öğrenme-öğretme süreci yürütmeyi hedefleyen öğretmenler, öğrenme ortamlarında, bireylerin her birinin değerli ve biricik olup, farklı yaşantıları, farklı öğrenme anlayışları olduğu ön görüşünden yola çıkarak, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini, öğrenen bireylerin ilgileri doğrultusunda öğrenme ortamlarında kullanabilmelidir.”(Chen, 2003: 20).

Yapılandırmacı Yaklaşımın temel alındığı öğrenme ortamlarında zengin bir süreci desteklemek açısından, öğrenen bireylerin bilgiyi öğrenme ve zihinlerinde yeniden yapılandırmalarını destekleyici çeşitli öğrenme yöntem ve stratejilerinin kullanımının üzerinde önemle durulmaktadır (Jackson, 2006: 8).

Öğrenmenin bir sonuçtan ziyade bir süreç olarak görüldüğü yapılandırmacı yaklaşımda, insan zihni tüm bilgilerin depolandığı boş bir depo olmadığından bilgilere zihne direkt olarak taşınıp depolanamaz. Kişisel özellikler göre öğrenenlerin düşüncelerinden anlamlar oluşturmaları gereken öğrenme, bir anlamda yeni bilgi ile eski bilgi ve deneyim arasında ilişki kurarak anlamı yapılandırma sürecidir (Akpınar, 2010).*“Öğrenenler, öğrenilecek öğeleri daha önce öğrendikleriyle zihinlerinde*

ilişkilendirerek yapılandırırılar. Bu süreçte, öğrenenin sahip olduğu deneyim, bilgi, inanç ve beklentileri önemli rol oynar. Bu durumda öğrenme süreci, daha önce kazanılmış bilginin ortaya çıkarılma süreci ve öğrencilerin yeni bilgi ile aktif olarak ilişki içinde olmalarını sağlayan bir etkinlik olmaktadır.’’ (Akpınar, 2010; 17).

1.8 Bulgular Bölümünde Ele Alınan Kavramlar

2000 ve 2018 basımı kitapların bulgularının içeriğinde bulunan kavramlar.

1.8.1 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanımı Bölümündeki Kavramlar

Sosyal Bilgiler ile edebiyat arasındaki ilişki hem güncel olmakla birlikte hem de literatürde çok eskiden beri var olan bir konudur. Sosyal Bilgiler vatandaşlık eğitimi zenginleştirme bağlamında roman, mitoloji, biyografi, drama gibi edebi eserlerin yer aldığı “iyi anlatılan bir öykü” olmalıdır. Sosyal Bilgiler derslerinde edebi ürünleri kullanırken edebi ürünlerin sosyal bilgiler hedef ve amaçlarını karşılamasına dikkat edilmelidir (Yeşilbursa, Samancı vd. 2013: 146-147).

Makale; herhangi bir konuda bilgi vermek, bir düşüncüyü savunmak, bir konu ile ilgili açıklama ve bilgilendirmede bulunmak amacıyla bilim, siyaset, ekonomi ve toplumsal konularda yazılan gazete ve dergi yazısıdır (Yeşilbursa, Samancı vd. 2013:176).

Genellikle çeşitli alanlarda tanınmış kişiler olmak üzere, bir kimsenin yaşadığı veya tanık olduğu bazı olayları, bu olaylarla ilgili bilgi ve gözlemlerini anlattığı yazılara anı (hatırat) denir (Yeşilbursa, Samancı vd. 2013:175).

Atasözü, atalarımızın uzun gözlem ve tecrübeler sonucunda vardıkları hükümler, öğüt ve örneklemeler içeren, nesillerden nesillere aktarılan birçoğu mecazi anlam taşıyan özlü sözlerdir (Yeşilbursa, Samancı vd. 2013:156).

Destan, Türk Dil Kurumu’nun Türkçe sözlüğünde tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, Türk edebiyatında biçim ve içerik yönünden geleneksel destanlardan ayrılık gösteren uzun kahramanlık şiiri olarak tanımlanır (Yeşilbursa, Samancı vd. 2013:149).

Sosyal Bilgiler; sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel

demokratik deęerlerle donatılmıř, dūřūnen, becerili, demokratik vatandařlar yetiřtirmeyi amaçlayan bir çalıřma alanıdır (řimřek,2006:188). Őzellikle ilköęretimde, edebiyat ve sosyal bilgiler arasındaki gūlū iliřki vurgulanmaya bařlanmıřtır. Bu dūřūnce doęrultusunda sosyal bilgilerin roman, mitoloji, biyografi, drama gibi eserlerle harmanlanmıř bir ders durumuna dōnūřtūrūlmesi savunulmaktadır (Govan ve Guzetti, 2003, s.36).

1.8.2 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Atatūrkūlūk Ders Konularının Őęretimi Bōlūmūndeki Kavramlar

Bugūn Atatūrkūlūk eęitimi olarak kavramsallařtırılan dūřūnce sistemi, yeni Tūrkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk yıllarında, Cumhuriyet Terbiyesi, İnkılāp Terbiyesi ya da Demokrasi Eęitimi olarak adlandırılmıřtır. Nusret Kemal gibi yazarlar (1933), demokrasinin memleketimizde bařarılı olması için en Őnemli aracın “yetiřtirme” yani terbiye olduęunun bilincindeydiler. 1930'lu yıllarda dūnya konjektūrūnūn etkisiyle, bu kavram Atatūrkūlūk ya da Kemalizm adını almıřtır (Ata, 2008: 291).

Atatūrkūlūk, Avrupa devletlerinin 1880'lerden beri gūndeminde olan, Osmanlı İmparatorluęu'nu parçalama ve taksim projelerine karřı, Tūrk milletinin Anadolu topraklarında varlıęını devam ettirme azim ve inancının bir gōstergesidir. Geçmiřte yōnetim mekanizmalarının, toplum hayatının her ařamasında yol açtıęı hataları tekrar etmemeleri için yazılmıř bir tūr reçete nitelięindedir (Ata, 2008: 292).

19 Kasım 1981 tarihinde "Atatūrk İnkılāp ve İlkelerinin Őęretim Esasları" adlı yōnerge yayımlanmıřtır. Őęrencilerin, Atatūrkū yetiřmesi ve Atatūrkūlūęū davranıř haline getirmeleri için her dersin, inkılāp tarihi amaçlarını gerçekleřtirmesine hizmet etmesi gerektięi anlayıřına dayanan bu yōnerge, zaman içinde ders programlarındaki deęiřikliklerde gōz Őnūne alınarak geliřtirilmiřtir (Ata, 2008: 294).

1982'de hazırlanan Atatūrkūlūkle ilgili konular programının dokuz teması ařaęıdaki diyagramda gōrūldūęū gibidir(MEB, 2000):

Şekil 1-Meb Yayınlarından

1.8.3 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biyografi Kullanımı Bölümündeki Kavramlar

Bireylerin sağlıklı yaşam sürerek, toplumun üretken bir üyesi haline gelebilmesi günün koşullarına uygun ve değişime ayak uydurabilecek nitelikte eğitilmeleri ile mümkündür. Bu bağlamda insanın duyuşsal, bilişsel, devinişsel ve sezgisel özelliklerini istendik yönde geliştirip değiştirme eğitimin kapsamı içerisinde yer almaktadır (Sönmez, 1997: 6).

Biyografi Aktaş ve Gündüz (2009)'e göre genellikle ünlü kişilerin hayatının tamamını ya da bir bölümünü ve eserlerini derli toplu, bütün halinde tanıtan yazılara biyografi adı verilir. Alpaslan (2009)'a göre biyografi edebiyat, siyaset, spor gibi alanlarda başarı göstermiş, önderlik etmiş kişilerin yaşamının anlatıldığı kısa veya uzun metinlere verilen genel addır. Oğuzkan (2000) ise biyografiyi yaşayışları ve yaptıklarıyla ün kazanmış önemli kişilerin yaşamlarını kanıtlara dayalı olarak inceleyen eserler olarak tanımlamaktadır. Farklı bir tanımlamayla biyografi, toplumların çeşitli alanlardaki gelişim ve değişiminde önemli roller üstlenmiş olan kişilerin, yetişme tarzları, yaşadıkları olaylar, bu olaylardaki lider

veya grup üyesi olarak etkinlikleri fikir, duygu ve hayal dünyalarıyla eserlerinin ele alınıp anlatıldığı bir edebiyat türüdür (Ağca, 1999:174).

1.8.4 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ölçme Değerlendirme Bölümündeki Kavramlar

Ölçme ve değerlendirme, belirlenen hedeflere ne kadar ulaşıldığını ortaya koyma açısından bakıldığında önemli bir yerde durmaktadır. Ölçme ve değerlendirme sayesinde öğretmenler öğrencilerinde eksik kalan noktaları görürler. Bu bakımdan ölçme araçları öğrencilerin kazanmaları gereken bilgiyi ve performansı ne kadar kazandıklarını görebilmeleri bakımından çok önemlidir (Tonga ve Aksoy, 2013: 432).

Değerlendirme, ölçme araçlarının aynı alana ait bir ölçüt ile kıyaslanarak bir değer yargısına ve oradan da bir karara varma sürecidir (Tonga ve Aksoy, 2013: 433).

İyi bir değerlendirme sistemi;

- Öğrencilerin neyi bildiği, ne anladığı ve ne yapabildiğini keşfetmeye yardımcı olur.
- Öğrencilerin gelişim düzeylerini gösterir.
- Gelecekteki öğrenme sürecini belirler.
- Öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebileceklerine yardım eder. Değerlendirme sonuçlarının paylaşılması öğretmene, öğrencisinin ve velilere öğrencisinin öğrenme süreci hakkında bilgi sağlar.
- Öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği alanları, zayıf yönlerini ve bilgi boşluklarını tespit etmede önemli bir rol oynar.
- Öğretim kararlarının konuyla ilgili, anlamlı ve güvenilir bilgiye dayanması.
- Başarılı olan öğrencilerin güdülenmesi.
- Öğretim aksaklıklarının giderilmesi (Karaca, 2008: 2).

Günümüzde eğitim öğretim faaliyetleri hakkında bilgi alabilmek için kullanılan çok sayıda ölçme aracı vardır (Tonga ve Aksoy, 2013: 434). Ülkemizde uygulanan değerlendirme süreçleri öğrencileri tanıma, izleme ve sonuç odaklı olmak üzere gerçekleşmektedir. Türkiye’de öğrencilerin öğretim sürecinde aktif olduğu programların uygulanması, kazanımların ve becerilerin ölçülmesi, bireylerin gelişim süreçlerinin kontrol edilmesi gibi durumların belirlenmesi açısından ölçme ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

Öğrencilerin öğretim süreci içerisindeki davranışlarının izlenmesi, öğrenmede yaşanan güçlüklerin ortaya çıkarılması ve giderilmesi, öğrenmelerin kalıcı bir şekilde gerçekleşmesi ve bunlara dair geri bildirimlerin sağlanması anlayışı benimsenmiştir (İnce ve Bingöl, 2018: 119). Yazılı ve sözlü değerlendirmeler ve proje çalışmalarının değerlendirmesi gibi değerlendirme metotları kullanılmaktadır. Bunlardan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında sıklıkla kullanılan Ölçme Değerlendirme araçları şunlardır;

- *Çoktan Seçmeli Maddeler*
 - a. *Madde Kökü*
 - b. *Seçenekler (Şıklar),*
 - c. *Anahtarlanmış (Doğru) Cevap*
 - d. *Çeldiriciler*
- *Doğru Yanlış Maddeleri*
- *Boşluk Doldurma*
- *Eşleştirmeli Maddeler*
- *Yazılı Sınavlar (Açık Uçlu Sınavlar)*
- *Öz Değerlendirme Formu*
- *Performans Değerlendirme,*
- *Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubric)*
- *Portfolyo*
- *Değerlendirme Soruları*

1.8.5 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı Bölümündeki Kavramlar

2005 yılı öncesinin davranışçı yaklaşımı esas alınarak yazılan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel araçlar daha çok dekoratif bir işlev görmekteydi. Bu bağlamda görsel araçlar okumayı bölme ve sayfaları renklendirerek öğrenciler için metnin daha çekici görünmesini sağlamaktaydı (Akbaba, 2013: 234).

Bu bağlamda yapılan ilk değişiklik görsellerin zihinlerde oluşturduğu kavramsal değişikliktir. Önceden “ görsel araçlar” olarak nitelendirilirken artık “görsel kanıt” olarak adlandırılmıştır (Kabapınar, 2012: 367).

İçerik itibari ile sosyal bilgiler ders kitapları farklı kaynaklardan elde edilen bilgilerle beslenir ancak bunu yanı sıra görsel kaynaklardan da faydalanır. Bu görsel kaynaklara ders kitaplarında nasıl kullanılmış, bu örneklerle yer verilmiştir (Akbaba, 2013: 235).

Sosyal Bilgiler kitaplarının görsel kaynaklarının kullanımına bakmak istediğimizde aşağıdaki verilen kriterlerin kullanılması gerekmektedir.

- Resim
- Fotoğraf
- Karikatür
- Harita
- Gazete
- Minyatür
- Gravür
- Zaman Şeritleri
- Grafik
- Belge

Resimler sözel anlatımların öğrenciler için anlaşılabilir hale getirilmesi ile somutlaştırılan en önemli öğretim materyallerindendir. Resimler kolayca sınıf ortamına getirilebilir (Akbaba, 2013: 235).

Görsel imgelerin etkili olduğu araçlardan biri de fotoğraftır. Fotoğraf makinesi aracılığı ile çekilen nesnelerin ikonik kanıtlarıdır (Virillo, 2002:195). Görsel iletiler hemen algılanan, bakar bakmaz fark edilmeyen anlamları da barındırır. Bir fotoğrafı okumanın en iyi yolu ona sistematik sorular yöneltmektir. Fotoğrafta bir kurgu var mı? Fotoğraf ne zaman çekildi? Fotoğraftaki kişilerin meslekleri nedir gibi sorular yöneltilir (Akbaba, 2013: 235). Fotoğraf kullanmanın sekiz aşaması vardır. Bunlar;

- a. Fotoğrafın kullanıldığı kontekse yönlendirmek
- b. Öğretmenin anahtar soruları: Bu insanlar ne yapmaktadır? Bu fotoğraf nerede çekilmiş olabilir?
- c. Öğrencilerin fotoğraftaki kişileri ve grupları tanımlamaları istenir.
- d. Öğrenciler gördüklerini mukayese etmelidir.

- e. Öğretmen öğrencilerin gördüklerini gözlemlerine göre öngörü ve çıkarımlarını çizmelerini istemelidir.
- f. Öğretmen öğrencilere rehberlik etmelidir.
- g. Öğretmen tarihi fotoğraf hakkında öğrencilerin yaptığı yorumları ve söylemlerini incelemesine öncülük eder (Felton ve Alllen, 1990: 84).

Harita yeryüzünün belli bir kısmını ya da tamamını bir ölçek dâhilinde gösteren çizimlerdir. Harita kullanımının coğrafya eğitime ve bağlantılı olarak sosyal bilgiler öğretiminde çok faydalı bir araçtır (Akbaba, 2013: 256).

Minyatür TDK'nin Türkçe sözlüğünde genellikle eski yazma kitaplarda görülen, ışık, gölge ve hacim duygusu yansıtılmayan küçük renkli resim sanatı olarak adlandırılır (Akbaba. 2013: 263). Latince minare kökünden türemiştir. İtalyancada miniatura, Fransızcada miniature şeklinde ifade edilmektedir (Mahir. 2005: 15).

Minyatürün genel özellikler şunlardır:

- Perspektif yoktur.
- Uzaklık kavramı perspektif kullanılmadan, geride olan nesne ya da figür kağısın üst tarafına, önde olan nesne ya da figür kağıdın alt tarafına çizilerek gösterilir.
- Figürler uzakta da olsa yakında da olsa aynı büyüklükte çizilir.
- Hiyerarşik bir düzen vardır. Önem sırasına göre figürler üst üste istiflenir.
- Hiçbir figür diğerini kapatmaz.
- Işık ve gölge yoktur.
- Renkler taze ve berraktır (Bayram, 2005: 66).

Grafik, sayısal değerlerin anlaşılabilirliğini ve kalıcılığını arttırmaya katkı sağlar. Sayısal ifadelerin en iyi şekilde yorumlanabilmesinin önünü açar. Öğrencilerde grafik okuma becerilerini geliştirmek için grafikteki temel unsurları bilmeleri gerekir ve neye, nereye ve nasıl bakacaklarını öğrenmeleri gerekmektedir. Grafik okuma öğrencilerde yorum kabiliyetini de geliştirmektedir (Akbaba. 2013: 270).

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Çalışma nitel araştırma yaklaşımına göre tasarlanmıştır. Nitel araştırma kavramı geniş bir ifade olduğu için birçok araştırmacı net bir tanım yapmaktan kaçınmışlardır. Genel olarak nitel araştırmayı belgelerin ve yazılı dokümanların analizi, gerek tek başına gerekse diğer yöntemlerle elde edilen verileri desteklemek amacıyla kullanılan veri toplama yöntemi olarak ifade edebiliriz (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 46-47).

Nitel araştırma yöntemiyle modellenmiş araştırmalarda çalışılan konu hakkında derinlemesine bir kavrayışa ulaşma arzusu vardır. Bu nedenle araştırmacı bir kâşif gibi hareket ederek ilave sorularla gerçeği bulmaya çalışır ve araştırmadan yararlanacak kişilerin öznel bakış açısına önem verir (Karataş, 2015: 64)

2.1. Araştırma Kapsamında İncelenen Kitaplar

Bu çalışma iki kitap incelenerek yapılmıştır. Kitapların seçiminde ki önemli kıstas okutuldukları dönemlerde en çok kullanılmış olan kitaplar olmalarıdır.

2.1.1 2000 Basımı Sosyal Bilgiler Kitabı

2000 yılında basılan kitap, Milli Eğitim Bakanlığı yayını olan Güler ŞENÜVER, Dr. Ezdihar KARABULUT, H. Samim KESİM, Rifat TURGUT, Nesime ERCAN, Mustafa KÜÇÜKBAYCAN, Hasan USLU, Aliye AKAY’ dan oluşan komisyonun yazdığı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabıdır. Kitabın kapağı beyaz renk ağırlıklıdır. Kitabın ön yüzünde ünitelere ait görsellerden bazıları ve dönemin Milli Eğitim Bakanlığı logosu bulunmaktadır. Kitap 176 sayfadan ibarettir. Kitapta 6 ünite yer almaktadır. Bunlar;

- Demokratik Hayat,
- Coğrafya ve Dünyamız,
- Türkiye Tarihi,
- Moğollar ve Diğer Türk Devletleri,
- Türkiye’imiz
- Osmanlı Devleti’nin Kuruluşudur.

2.1.2 2018 Basımı Sosyal Bilgiler Kitabı

2018 yılında basılan kitap, editörlüğünü Dr. Öğr. Üyesi Erol YÜKSEL, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali KAPAR ve Murat AKPINAR'ın üstlendiği Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabıdır. Kitabın kapağı mavi renk ağırlıklıdır. Kitabın ön yüzünde ünitelere ait görseller ve Milli Eğitim Bakanlığı logosu bulunmaktadır. Kitap 258 sayfadan ibarettir. Kitapta 7 öğrenme alanı bulunmaktadır. Bunlar;

- Birey ve Toplum,
- Kültür ve Miras,
- İnsanlar, Yerler ve Çevreler
- Bilim, Teknoloji ve Toplum,
- Üretim, Dağıtım ve Tüketim
- Etkin Vatandaşlık,
- Küresel Bağlantılardır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya ilişkin verilen toplanması amacıyla Nitel Araştırmada Veri Toplama Yöntemlerinden “Doküman İncelemesi” tekniğinden yararlanılmıştır.

Doküman incelemesi, araştırması yapılan olgu veya olgular ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizidir. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir (Karasar, 2014: 197).

Doküman inceleme süreci, incelenecek olan dokümana ulaşma, ulaşılan dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, dokümanı kullananın izninin alınması, dokümanların anlaşılması ve analiz edilmesi, elde edilen verilerin kullanılması şeklinde aşamalardan oluşmuştur (Baş ve Akturan, 2013: 120). Verilerin analizinde, içerik analizi kullanılmıştır.

Bu açıdan araştırmanın iki veri kaynağı olan 2000 ve 2018 yılı Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları olan ders kitapları incelenmiştir.

Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu olan Doç. Dr. Bülent AKBABA editörlüğünde çıkarılan Sosyal Bilgiler kitabı kaynak alınarak Sosyal Bilgiler ders kitapları çalışma içeriği bakımından aşağıda maddeler halinde sunulan konuları kapsamaktadır;

- Biçimsel Olarak İnceleme
- Edebi Ürünlerin Kullanımı
- Atatürkçülük Konularının Öğretimi
- Biyografi Kullanımı
- Ölçme ve Değerlendirme
- Görsel Kaynakların Kullanımı alanlarında araştırma yapılmıştır.

3. BÖLÜM

3. BULGULAR

Bu bölümde, 2000 yılında basılan Milli Eğitim Bakanlığı yayını olan Güler ŞENÜVER, Dr. Ezdihar KARABULUT, H. Samim KESİM, Rifat TURGUT, Nesime ERCAN, Mustafa KÜÇÜKBAYCAN, Hasan USLU, Aliye AKAY’ dan oluşan komisyonun yazdığı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabı ile 2018 yılında basılan editörlüğünü Dr. Öğr. Üyesi Erol YÜKSEL, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali KAPAR ve Murat AKPINAR’ ın üstlendiği Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabı biçimsel yönden, edebi ürünlerin kullanımı yönünden, Atatürkçülük ders konularının öğretimi yönünden, biyografi kullanımı yönünden, ölçme değerlendirme yönünden ve görsel kaynakların kullanımı yönünden karşılaştırılmıştır.

3.1 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biçimsel Olarak İnceleme

Üzerinde araştırma yaptığımız iki kitabın da biçimsel olarak incelemesi;

- a. Kitabın kâğıt kalitesi
- b. Kitap kapağı,
- c. Cilt,
- d. Kitabın ebadı,
- e. Kitabın baskı kalitesi,
- f. Yazı tipleri,
- g. Boşluklar,
- h. Ders kitabında bulunması gereken tanıtım bilgileri,
- i. Ders kitabında bulunması gereken zorunlu bilgiler,
- j. Ders kitabı içeriği ile ilgili bölümler olarak sınıflandırılmıştır (Ablak, 2013: 52).

Bu verilen bilgiler ışığında 2000 yılı basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabını biçimsel olarak incelediğimizde şu bulguları elde ettik; Kitabın kâğıdının birinci hamur kâğıt olduğunu görmekteyiz. Kitapta kullanılan puntunun 10 Times New Roman olduğu görülmüştür. Kitap kapağı kartondan parlak olmayan ön yüzeyden oluşmaktadır. Ciltlemenin yapıştırma şeklinde tek parça olduğu görülmüştür. Kitabın ebadı 15 x 25 cm boyutlarındadır. Kitabın baskısının kaliteli olduğu yazıların, resim ve fotoğrafların

okunabilir ve gözlemlenebilir olduğu belirlenmiştir. Kitaptaki tanıtım bilgilerinin (Kitap adı, sınıf adı, yazar adı vb...) ve yazılması zorunlu olan bilgilerin (dizgi, grafik tasarım, kaçınıcı baskı olduğu, baskı yılı vb...) tam olduğu görülmüştür Son olarak ders kitabı içeriği ilgili bölümlerin sınıflandırıldığı görülmüştür.

Şekil 2 2018 Basımı Ders Kitabı

Şekil 3. 2000 Basımı Ders Kitabı

2018 yılı basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabını biçimsel olarak incelediğimizde şu bulguları elde ettik; Kitabın kâğıdının birinci hamur mat kâğıt olduğunu görmekteyiz. Kitapta kullanılan puntunun 10 Calibri olduğu görülmüştür. Kitap kapağı kartondan parlak ön yüzeyden oluşmaktadır. Ciltlemenin yapıştırma şeklinde tek parça olduğu görülmüştür. Kitabın ebadı 25 x 30 cm boyutlarındadır. Kitabın baskısının kaliteli olduğu yazıların, resim ve fotoğrafların okunabilir ve gözlemlenebilir olduğu belirlenmiştir. Kitaptaki tanıtım bilgilerinin (Kitap adı, sınıf adı, yazar adı vb...) ve yazılması zorunlu olan bilgilerin (dizgi, grafik tasarım, kaçınıcı baskı olduğu, baskı yılı vb...) tam olduğu görülmüştür. Son olarak ders kitabı içeriği ilgili bölümlerin sınıflandırıldığı görülmüştür.

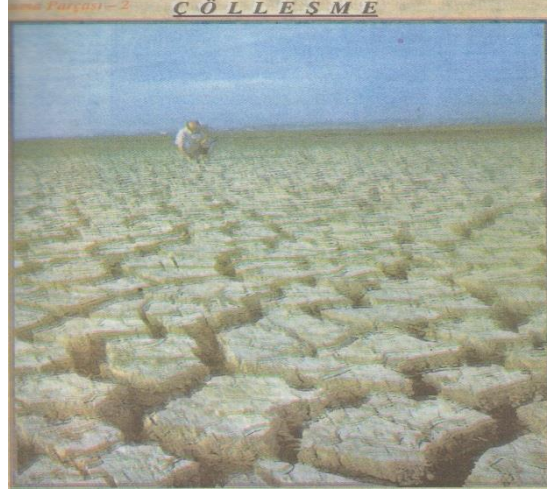
3.2 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanımı

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki edebi ürünleri sözlü ve yazılı ürünler olarak 2 kategoride incelemek gerekmektedir.

3.2.1. Yazılı Ürünler

2000 yılı basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabını edebi ürünleri incelediğimizde ulaştığımız yazılı ürünlerinden *makalenin* kullanıldığını görmekteyiz.

Makale örneklerine baktığımızda kitabın 65.sayfasında “Çölleşme” başlığı altında ülkemizde ileride yaşanabilecek olası çölleşme durumundan bahsedilmiştir. Bu yazı tema Vakfı’nın dergisinden alınmıştır.

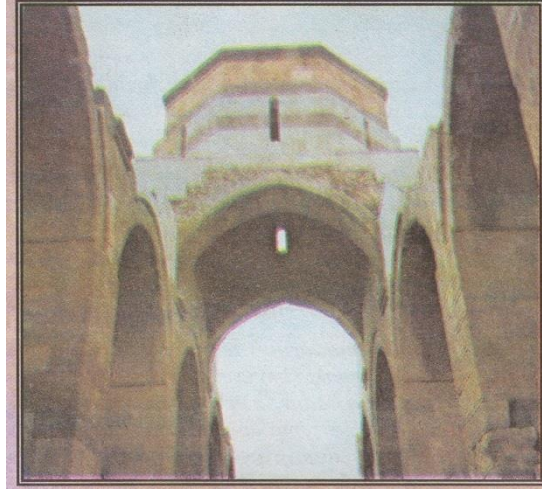
Fotoğraf-1 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

Yine kitabın “Türkiye Tarihi” ünitesinin 86-87.sayfalarında “Divriği Ulucamii” hakkında bilgi verilmektedir. Bilgi, *SkyLife* dergisinin 1996 Aralık ayı sayısında *Necdet SAKAOĞLU* tarafından yazılmıştır. Eserde Divriği Ulucamii hakkında önemli bilgilere yer verilmiştir.

Fotoğraf-2 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

Yine bir makale örneği kitabın 88.sayfasında “Hanlar ve Kervansaraylar” bölümünde yer almıştır. Han ve kervansaraylar ile ilgili kısa bilgi verilmiştir. Eser “İlk Müslüman Türk Devletleri” kitabında 1975 yılında *M.Çağatay ULUÇAY* tarafından yayınlanmıştır.

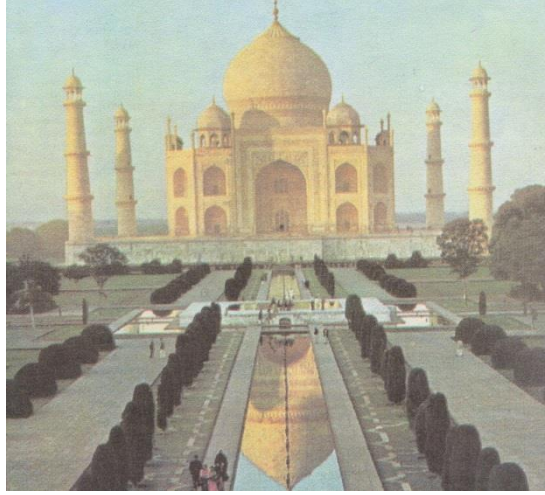
Fotoğraf-3 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

“Moğollar ve Diğer Türk Devletleri” ünitesinin 101.sayfasında “Türkler ve Moğollar” adlı okuma parçasında bu iki millet arasında bağlantıyı kısa bir şekilde anlatmıştır. Eser 1994 yılında *Thema Larousse* ansiklopedisinin 1.cildinde yayınlanmıştır.

Şekil 4. Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

102.sayfasında “*Tac Mahal*” ile ilgili bilgileri görmekteyiz. Meb yayınlarının Sanat Ansiklopedisinde yayınlanmıştır.

Şekil 5. Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

Kitapta geçen diğerk bir yazılı ürünün ise *Tiyatro Eseri* olduğunu görmekteyiz. Tiyatro eserlerinden Halk tiyatrosunun en önemli unsuru “*Hacivat ve Karagöz*” kitabın 144.sayfasında anlatılmıştır.

Şekil 6. Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

2018 yılı basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabını edebi ürünleri incelediğimizde makale türü karşımıza çıkmaktadır. “*Birey ve Toplum*” ünitesinin 16.sayfasında “*Bir Türk Sanatı, Ebru*” adlı okuma parçası makale türüne örnektir ve www.kulturturizm.gov.tr adresinden alınmıştır.

Örnek-1 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Sayfa 17’de karşımıza diğer bir yazılı ürün olan *Anı (Hatırat)* çıkmaktadır. “*Rasim Dede Anlatıyor*” başlıklı yazı anı türüne örnek verilebilir.

Rasim Dede Anlatıyor

Eski bayramlarda arife günü çocuklar aileleriyle bayramlıklarını almak için çarşıya giderlerdi. Her evde bir bayram telaşı olurdu. Oyali yağlar, kadife minderler serilir; odalar kireçle badana yapılır, gaz lambalarının camları parlatılır.

Analarımız da geç vakitlere kadar şerbetler kaynatır, gelecek misafirlere ikram edilecek yemekleri yetiştirmeye çalışırlardı. Mahalledeki ihtiyaç sahibi komşularımızın eksikleri herkes tarafından bir şeyler alınarak tamamlanmaya çalışılırdı.

Bayram sabahı güneşin ilk ışıklarıyla ayağa kalkar, yatağımızın yanında hazır olan bayramlıklarımızı giyer, bayram namazına giderdik. Camiden çıkınca herkes büyükten küçüğe dizilerek birbirleriyle bayramlaşır. Ardından topluca mezarlığa gidilerek dua edilir. Eve geldiğimizde büyüğümüzün elini öperek içine harçlık konmuş mendillerimizi alırdık. Sonra ailenin en büyüğünün evinde toplanır hep birlikte yemeğimizi neşe içerisinde yerdik.

Sadece bayramlarda değil cenaze merasimlerinde ve düğünlerde birlikte hareket eder, birbirimizin yardımına koşardık. Cenaze evle-

rine yemekler yapıp götürülür, yedi gün boyunca helvalar kavrulurdu.

Düğünlerde ekmekekler yapılır, düğün evinin her ihtiyacı kalaycı, marangoz, kepeci, yorgancı gibi mahallî ustalar tarafından giderilmeye çalışılırdı. Böylelikle insanlar arasındaki bağlar daha da güçlenirdi.

Sevinçte ve kederde bir olmak, birlikte olmak iri ve diri olmayı sağlar. Bu da bizi güçlü kılar. Biz millet olarak tarih boyunca inancımızın ve kültürümüzün temel unsurları olan insan sevgisi, yardımlaşma ve adaleti yaşatmaya çalıştık. Birliğimizin gücünü bu değerler yanında milletimize ve bayrağımıza bağlıktan aldık. (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.)

Örnek-2 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Sayfa 18’de Yunus Emre’nin sözünde yer verilmiştir. Eser Şiir türüne örnektir. Eser “*Yunus Emre Divanı*” adlı eserde *Mustafa TAŞÇI* tarafından yayınlanmıştır.

Örnek-3 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Sayfa 20'deki "Tarih Bizi Çağırıyor" başlıklı yazı Anı (Hatırat) türüne örnektir.

Örnek-4 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

"Kültür ve Miras" ünitesinin 43.sayfasında Türk tarihinin en önemli eseri olan Orhun Yazıtlarında anlatılan Gök Tanrı inancı, Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL'ın "Kök Tengri'nin Çocukları"nda geçen yazı alıntısı olarak verilmiştir. Bu yazı makale ürünü olarak karşımıza çıkmıştır.

Masmavi gökyüzünün örttüğü Avrasya'da Türkler, sayısız maceralar yaşadılar. Ekonomik ve siyasi sebeplerden dolayı bilinmeyen ufuklara doğru göç etmek zorunda kaldılar. Zorlandıkları anda sığındıkları "Gök" idi. Türkler mavi gökyüzünün altında devamlı mücadele ile geçen bir hayat sürdürdüler. Uçsuz bucaksız bozkırda yaşayan bir Türk için gökyüzü birbirini tamamlayan nesnelerden oluşuyordu. Gök aynı zamanda Türk'ün bütün evrenini çevreleyen cadır gibiydi. Gök kubbeye karanlığı kovan güneş, ay ve yıldızlar vardı. O yüzden inandıkları yaratıcıya "Gök Tanrı" adını verdiler. Kök Türk Yazıtlarında Bilge Kağan, "Tanrı beni kağan olarak oturttu." diyerek bize Gök Tanrı inancı hakkında ipuçları verir. Türklerle göre tanrı, mutlak güç sahibi, ulu ya da yüksek ve sonsuzdur. (Ahmet Taşagil, "Kök Tengri'nin Çocukları", s.18)

Örnek-5 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Bir diğer makale örneği Sayfa 48'de karşımıza çıkmaktadır. “*Kök Türk Kitabelerinden Öğütler*” adlı yazıda Orhun Kitabelerinden bir parça olarak verilmiştir. *Talat TEKİN* tarafından “*Orhun Yazıtları*” adlı eserde belirtilmiştir.

Kök Türk KİTABELERİNDEN ÖĞÜTLER

Türk halkının yurt edineceği yer, Ötüken imiş. Türklerin Hakanı, Ötüken'de oturur ve oraya hükmeder ise orada hiçbir sıkıntı olmaz.

Çinliler, tatlı sözlerle ve yumuşak ipekli kumaşlarla halkı kandırıp kendilerine yaklaşıp yerleştiikten sonra fesatlıklarını gösterip iyi, akıllı ve cesur kimseleri yaşatmazlar imiş.

Ey Türk halkı! Çinlilerin tatlı sözlerine yumuşak ipekli kumaşlarına kanıp çok sayıda öldün.

Ey Türk halkı! Açlığı, tokluğu düşünmezsin, bir de doyarsan açlığı hiç düşünmezsin. Böyle olduğu için seni besleyip doyuran hakanların sözlerini dinlemedin ve her yere gittin ve oralarda mahvoldun, öldün.

Üstte mavi gök, aşağıda yağız yer yaratıldığında ikisi arasında insanoğlu yaratılmış. İnsanoğlunun üzerine ataların, dedelerim Bumin ve İstemi Hakanlar tahta oturup Türk halkının devletini ve yasalarını düzenleyip yönetmişler. Dört bucak düşman imiş. Ordular sevk ederek dört bucaktaki halkı kendilerine bağlamışlar. Doğu'da Kınan Dağlarına, Batı'da Demirkapı'ya kadar halklarını yerleştirmişler. Bu iki sınır arasındaki Kök Türkleri düzene sokarak hüküm sürmüşler.

Türk halkı, yok olmak üzere imiş, Türk tanrısı, Türk halkı yok olmasın diye babam İleriş Kağan'ı ve annem İlbilge Hatun'u göğün tepesinden tutup daha yükseğe kaldırmış. Babam, devletsiz halkı, Türk örf ve âdetini bırakmış ve halkı atalarının töresine göre yeniden eğitmişler.

Ey Oğuz beyleri, halkı iletin: Üstte gök çökmedikçe, altta yer delinmedikçe sizin devletini ve töreni kim yıkıp bozabilir? (Talat Tekin, Orhun Yazıtları, s. 34-35)

Örnek-6 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

62.sayfada Prof.Dr. Ahmet TAŞAGİL ‘ ın Kök Türkler hakkında bilgi verdiğini görmekteyiz. Yazı yazarın “*Kök Tengri'nin Çocukları*”ndan alınmıştır.

Sayfa 122'de “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ünitesinde yer alan “2.Uluslararası Akdeniz Dünyasında Para Tarihi ve Numizmatik Kongresi” başlıklı yazı ile sayfa 155'de “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesindeki “Boşa akan maden suyunu 17 ülkeye ihraç etti” başlıklı yazı makale örneği olarak gösterilebilir.

Boşa Akan Maden Suyunu 17 Ülkeye İhraç Etti

Afyonkarahisar'ın İscehisar ilçesinde bir girişimci, boşa akan maden suyu kaynağını değerlendirip fabrika kurdu. Kısa sürede 17 ülkeye ihracat yapmaya başladı.

Bir girişimci ilçe merkezine üç kilometre mesafedeki Aşar Deresi mevkinde boşa akan maden suyu kaynağını değerlendirmek için fabrika kurdu. Üretime başlayıp şişelediği maden sularını yurt içinde ve yurt dışında satmaya başladı.

Fabrika yetkilisi yaptığı açıklamada "Maden sularımızı Almanya, Güney Afrika, ABD ve Çin gibi birçok ülkeye gönderiyoruz. Türk maden sularının girmediği ülkelere girmeyi hedefliyoruz. Bahreyn'de büyük market zincirlerinde Türk maden suyu olarak sadece biz yer alıyoruz. Yeni kurulan bir fabrika olmamıza rağmen dünya markası olma yolunda ciddi adımlar atıyoruz." dedi.¹⁸ (Genel Ağ haberi, düzenlenmiştir.)

Örnek-7 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Her iki kitapta da yazılı edebi ürünlerden makale türüne oldukça fazla rastlanmaktadır. 2000 basımı kitapta genel olarak ünite sonlarında bilgilendirmek amacıyla kullanılmıştır.

3.2.2. Sözlü Ürünler

2000 yılı basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabını edebi ürünleri incelediğimizde sözlü ürünlerden *atasözünü* görmekteyiz. Sayfa 145'te "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" sözü atasözüne örnektir.

"Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" ünitesinin 167-168.sayfalarda "Kayı Boyu ve Ertuğrul Gazi" adı okuma parçasında Ertuğrul Gazi ve bağlı olduğu Kayı Boyu hakkında bilgi vermektedir. Sözlü ürünlerden *destana* örnektir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş süreci hakkında bilgi vermektedir. Eser 1990 yılında yayınlanan *Türkiye Tarihi* adlı kitabın 2.cildinde Prof. Dr. Y. Yücel, Prof. Dr. A. Sevim tarafından yayınlanmıştır.

Fotoğraf-4 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

2018 yılı basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabının edebi ürünleri incelediğinde ulaşılan sözlü ürünlerde destan ile karşılaşılacaktır. “Kültür ve Miras” ünitesinin 44.sayfasında “Oğuz Kağan Destanı” ndan bir bölüm aktarılmıştır. Sözlü kültürün en önemli bölümünü oluşturan destan, *Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ* tarafından aktarılmıştır.

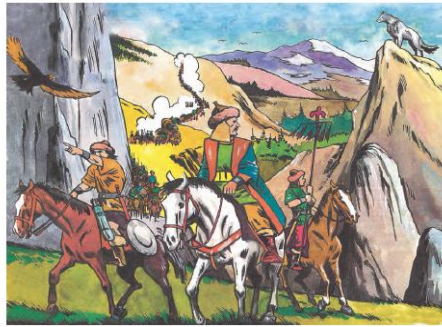

Örnek-8 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Diğer bir destan örneği olan “Ergenekon Destanı” sayfa 47’de *Umur GÜNAY* tarafından aktarılmıştır. Destanda Türklerin Ötüken’den çıkışı anlatılmaktadır.

ERGENEKON DESTANI

İl Han'ın ülkesindeki herkesi öldürdüler. Yalnız İl Han'ın küçük oğlu Kıyan ve eşi ile yeğeni Nüküz ile eşi kaçıp kurtulmayı başardılar. Düşmanın onları bulamayacağı bir yere gitmeğe karar verdiler. Yabancı koyunların yürüdüğü bir yolu izleyerek yüksek bir dağ da dar bir geçitte vardılar. Bu geçitten geçerek içinde akarsular, pınarlar, çeşitli bitkiler, sayırlar, meyve ağaçları, çeşitli avların bulunduğu bir yere gelince Tanrı'ya şükrettiler ve burada kalmaya karar verdiler. Kıyan ve Nüküz'ün oğulları çoğaldı. Dört yüz yıl sonra kendileri ve sürdeleri o kadar çoğaldılar ki Ergenekon'a sığamadılar. Atalarının buraya geldiği geçitin yeri unutulmuştu. Ergenekon'un çevresindeki dağlarda geçit aradılar. Bir demirci dağın demir kısmı eritilirse yol açılabilirceğini söyledi. Demirin bulunduğu yere bir sıra odun, bir sıra kömür dizdiler ve ateşi yaktılar. Yetmiş yere koydukları yetmiş kö-rükle hep birden körüklediler. Demir eridi, yüklü bir deve geçecek kadar yer açıldı. İl Han'ın soyundan gelen Türkler yeniden güçlenmiş olarak eski yurtlarına döndüler. (Umur Güney, "Türk Destanları", s.12)

Örnek-9 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Sayfa 50’de “Göç Destanı” yine *Umur GÜNAY* tarafından aktarılmıştır. Destanda kıtlık ile mücadele eden Türklerin göçü anlatılmaktadır.

Sözlü edebi ürünlerin kullanım durumuna bakıldığında her iki kitapta da destan türünün fazla olduğu görülmüştür.

3.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Atatürkçülük Ders Konularının Öğretimi

2000 yılı Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabına bakıldığında;

“*Demokratik Hayat*” Ünitesinde (1.Ünite), Atatürk İlkelerinden Cumhuriyetçilik, Halkçılık ve Milliyetçilik ilkelerine yer verilmiştir.

“*Türkiye’imiz*” ünitesinde (5.Ünite) Atatürkçü Düşüncede Milli Güç Unsurlarından “*Ekonomik Güç*”ve “*Sosyokültürel Güç*” üzerinde sıkça durulmuştur.

2018 yılı Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabına bakıldığında;

“*Birey ve Toplum*” ünitesinde (1.Ünite) Atatürkçü Düşüncede Milli Güç Unsurlarından “*Sosyokültürel Güç*” üzerinde sıkça durulmuştur.

“*Üretim, Dağıtım ve Tüketim*” ünitesinde (5.Ünite) Atatürkçü Düşüncede Milli Güç Unsurlarından “*Sosyokültürel Güç*” üzerinde durulmuştur. Aynı üniteye Atatürk İlkelerinden Halkçılık konusunu içeren başlıklar bulunmaktadır.

“*Etkin Vatandaşlık*” ünitesinde (6.Ünite) Atatürk İlkelerinden Cumhuriyetçilik, Halkçılık ve Milliyetçilik ilkelerine yer verilmiştir. 15 Temmuz darbe girişimi Atatürkçülük konusu içinde bulunan Türkiye’ye karşı iç ve dış tehditler başlığı ile açıklanabilir.

Atatürkçülük konularının öğretimi 2000 basımı kitapta iki, 2018 basımı kitapta üç konuyla sınırlı kalmıştır.

3.4. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biyografi Kullanımı

2000 basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf kitabı incelediğinde biyografi örneğinin kullanılmadığı görülmüştür.

2018 basımı Sosyal Bilgiler 6.Sınıf kitabı incelediğine sayfa 68’de Biruni, sayfa 129’da Osman TURAN, sayfa 130’da Nüzhet GÖKDOĞAN, Prof.Dr. Gazi Yaşargil ve Aziz SANCAR’ın biyografileri görülmektedir.

Osman Turan (1914-1978)

Selçuklu devri Türk tarihi ve medeniyeti araştırmalarıyla tanınan bilim insanıdır. 1914'te Trabzon'da doğdu. Dil Tarih Coğrafya Fakültesinden 1940 yılında mezun oldu. Mezun olduğu fakültede asistan olup Türk-İslâm Tarihi derslerini okuttu. 1941'de On İki Hayvanlı Türk Takvimi adlı teziyle doktor, 1944'te doçent, 1951'de de profesör oldu.

Osman Turan, 1941'de yayınlanan "On İki Hayvanlı Türk Takvimi" adlı eseriyile ilim aleminde tanındı. Eserlerinde Selçuklu tarihini ve Türklerin dünya tarihine katkılarını aydınlatmaya çalıştı.

Örnek-10 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Nüzhet Gökdoğan (1910-2003)

Nüzhet Gökdoğan, İstanbul'da doğmuş ve eğitiminin büyük bir bölümünü burada tamamladıktan sonra Fransa'ya gitmiştir. Nüzhet Gökdoğan, yurda döndüğünde İstanbul Üniversitesi'nde görev almıştır. Burada Göz Mekânı ve Astronomi ile ilgilennmiş ve üniversitenin yerleşkesine bir de gözlemevi kurdurmuştur. O, aynı zamanda 1948'de bazı öğretim üyeleriyle birlikte Türk Matematik Derneğini, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneğini ve Türk Astronomi Derneğini kurmuştur. Nüzhet Gökdoğan, aynı zamanda Astronomi bölümüne 46 yıl hizmet etmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nde önemli işgamların kaydedildiği dallardan birisi de tıptır. Mustafa Kemal Atatürk tıbbın öneminde sık sık işaret etmiştir. Bu dönemde hastaneler, sağlık ocakları, Verem Savaş Derneği gibi kurumlarla Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü kurulmuştur.

Prof.Dr.Gazi Yaşargil (1925-)

Gazi Yaşargil, tıp bilimi ve tıbbın felsefi yönüyle yakından ilgilenen bir bilim insanıdır. Tıp biliminde sinir sistemi ve buna bağlı olarak Nöroşirürji (Beyin cerrahisi) ile ilgilenmektedir. 1999 yılında yilin beyin cerrahı unvanını almıştır. Beyin, sinir ve damar ilişkisi üzerinde çalışmaktadır.

Sağlık sektöründe ilaç ve ilacın kullanımı, ilacın üretimi ya da genel adıyla ilaç endüstrisi, Cumhuriyet sonrası ele alınan önemli konulardandır. Bu konuda büyük hizmetler verenlerden birisi İbrahim Ethem diğeri ise Süleyman Ferit Eczacıbağ'dır.

Aziz Sancar (1946-)

Kazandığı Nobel Ödülü ile bizi gururlandıran Aziz Sancar önemli bir bilim insanıdır. Mardin'de doğan Aziz Sancar, tıp eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Amerika'ya gitmiş ve çalışmalarına orada devam etmiştir. DNA onarımı üzerine yaptığı çalışmaları ön kazanmış, uzun yıllar boyunca kendisini bilime adanmasının en büyük meyvesini 2015 Nobel Kimya Ödülü ile almıştır. Aziz Sancar, ukesinin herlemesi için yaptığı konuşmaları insanların hayranlığını kazanmıştır.

Örnek-11 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

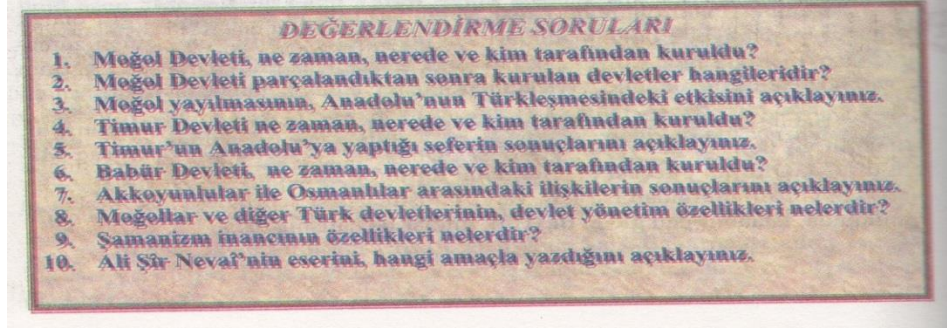
Biyografi kullanımına bakıldığında, 2000 basımı kitapta hiç olmadığı görülmüştür.

2018 basımı kitap beş kişi hakkında biyografi örneği vardır.

3.5. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ölçme ve Değerlendirme

İncelenen kitaplardan 2000 yılı basımı Sosyal Bilgiler ders kitabına bakıldığında ölçme değerlendirme kullanımı ile ilgili şu bulgulara ulaşılmıştır.

Kitabın tüm ünite sonlarında sadece klasik soru biçiminde, "Değerlendirme Soruları" başlığı altında bir ölçme değerlendirme aracı kullanılmıştır.

Örnek-13 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

2018 yılı basımı Sosyal Bilgiler ders kitabı incelediğinde ölçme değerlendirme kullanımı ile ilgili şu bulgulara ulaşılmıştır;

Ölçme araçlarından “*Değerlendirme Soruları*” na örnek bir çalışma.

Aile, bireyin içinde yer aldığı ilk sosyal kurumdur. Bunu daha sonra akraba, arkadaş çevresi ve okul takip eder. Yaşımıza göre zaman içerisinde bu gruplarda farklı roller üstleniriz.

Sıra Sizde Aşağıdaki görselleri inceleyerek Fatma'nın hangi rollere sahip olduğunu yazınız.

.....

Bunların dışında sahip olduğu başka hangi roller olabilir? Yazınız.

.....

Örnek-14 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Ölçme araçlarından “*Öz Değerlendirme Formu*” na örnek bir çalışma.

Sıra Sizde Aşağıdaki boşluklara rol, hak ve sorumluluklarınıza uygun örnekler yazınız.

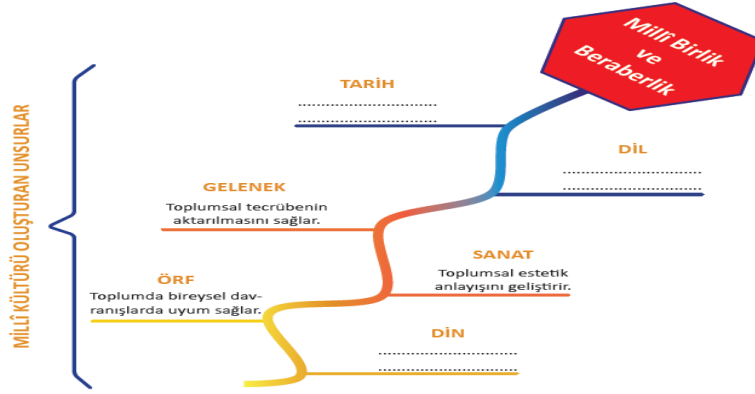
	Ailede	Okulda	Çevrede
Rollerim			
Haklarım			
Sorumluluklarım			

Örnek-15 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Ölçme araçlarından “*Boşluk Doldurma*” ya örnek çalışmalar

Kültürel değerlerimizin toplumda birlik ve beraberliğimize katkılarının neler olduğunu boş bırakılan yerlere yazınız.

Örnek-16 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Aşağıdaki örnek olayı inceleyelim ve metindeki boşlukları verilen kavramlarla dolduralım.
(dilekçe-sorumluluklarını-sağlıklı yaşama-hasta)

Görsel 1.28

Ahmet Bey rahatsızlığı nedeniyle devlet hastanesine gitmiştir. Böylecehakkını kullanmıştır. Ancak tedavi sürecinde hasta haklarının ihlal edildiğini düşünmüş ve haklarını kullanarak hastane başhekimliğinevermiştir. Hastane başhekimliği konuyu incelemiş, Ahmet Bey'in hasta olarakyerine getirmediğini düşünerek olumsuz cevap vermiştir. Bunu üzerine Ahmet Bey, "<https://hastahaklari.saglik.gov.tr>" adresi üzerinden hastane ve başhekimlikten şikâyetçi olmuştur. Böylelikle konu ve şikâyet Sağlık Bakanlığına ulaşmış ve inceleme altına alınmıştır. Ahmet Bey aynı zamanda Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) hattı 150'yi doğrudan arayarak ilgili kurum ve görevliler hakkında şikâyetçi olmuştur.

Örnek-17 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Ölçme araçlarından “*Eşleştirmeli Maddeler*” e örnek bir çalışma.

Aşağıda numaralandırılmış ifadeleri alt oldukları kısmın karşısında yer alan kutulara yazınız.

Ön yargının sebepleridir. **2** ☐ ☐
Ön yargı çeşitleridir. **1** ☐ ☐
Ön yargının sonuçlarıdır. **3** ☐ ☐

1 Cinsiyet Ayrımcılığı	2 Farklılıklara Saygılı Olmamak	3 Toplumda Ayrışma
4 Empati Kurmamak	5 Toplumsal Çatışma	6 Kültür Farklılığı
7 Sosyoekonomik Yapı	8 Arkadaşlık İlişkilerinde Bozulma	9 Karımızdaki Kişiyi Yeterince Tanımamak

Örnek-18 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Ölçme araçlarından “*Portfolyo*” ya örnek bir çalışma.

Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

1) Aşağıdakilerden hangisi sorunlarımızın çözümünde kullanacağımız yöntemlerden biri olamaz?

- A) Yetkili kurumlara başvurarak çözmeye çalışmak
- B) Sorunuyla ilgili dilekçe vermek
- C) Bakanlık hatlarını arayarak yardım istemek
- D) Sorunu görmezlikten gelmek

2) Ayşe ve sınıf arkadaşları Van depreminde zarar gören ailelerin ihtiyaçlarını gidermek için okullarında kermes düzenlemişlerdir. Topladıkları parayı da depremzedeler için açılan banka hesabına yatırmışlardır.

Ayşe ve arkadaşlarının yaptıkları bu faaliyeti aşağıdakilerden hangisine örnek gösterebiliriz?

- A) Sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya
- B) Uluslararası birlik ve beraberliğe
- C) Bireysel ihtiyaçları karşılamaya
- D) Sorunlara karşı duyarsız kalmaya

Örnek-22 Sosyal Bilgiler (2018) 6.Sınıf Ders Kitabından

Ölçme değerlendirme kullanımı açısından değerlendirildiğinde, 2000 basımı kitapta bir tane ölçme değerlendirme aracı kullanıldığı görülmektedir. 2018 basımı kitapta 8 farklı ölçme aracı kullanılmıştır.

3.6. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı

İncelenen iki adet Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabı görsel kaynakların kullanımı olarak ele alındığında:

3.6.1. Resim

2000 ve 2018 basımı sosyal bilgiler kitaplarındaki resim kullanımları.

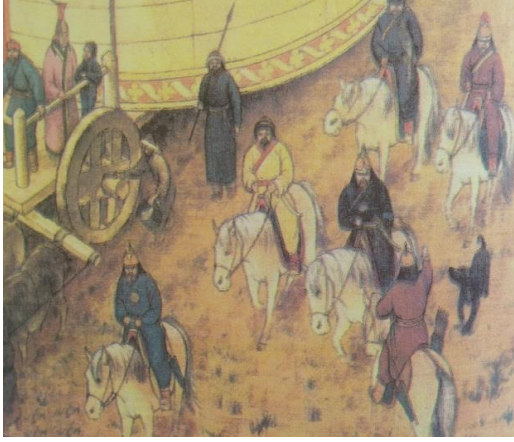
3.6.1.1. 2000 basımı sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan resimler

Resim 2’yi “ Coğrafya ve Dünya’mız” ünitesinde yer alan “20. yüzyılda bilim ve teknolojiye meydana gelen bazı gelişmeler ve önemli olaylar” adlı konuda görülmektedir.

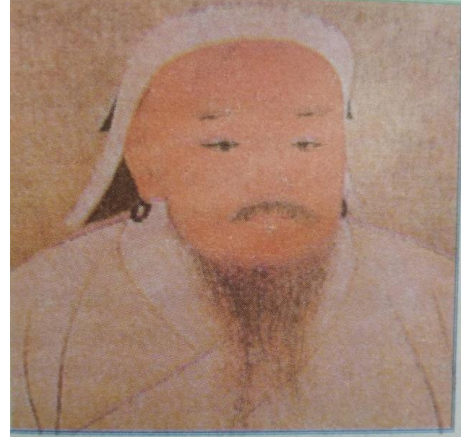

Resim-2 İletişim Araçları

Resim 3 ve resim 4 “ Moğollar ve Diğer Türk Devletleri “ ünitesi içinde “Moğollar” adlı konu da yer almıştır.

Resim 3: Moğolların Günlük Yaşamı

Resim-4 Cengiz Han (Temsili)

Resim 5 ve resim 6 “ Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu “ ünitesi içinde” Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” adlı konu da bulunmaktadır.

Resim-5 Varna Savaşı (Temsili)

Resim-6 Yıldırım Bayezıt (Temsili)

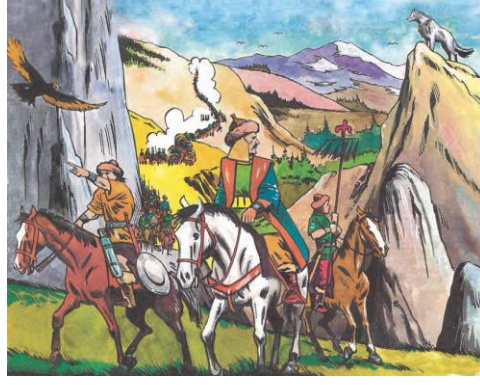
3.6.1.2. 2018 basımı sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan resimler

Resim 7, resim 8 ve resim 9 “ Kültür ve Miras” ünitesi içerisinde “Destan Yazan Türkler” konusu içerisinde görülmektedir.

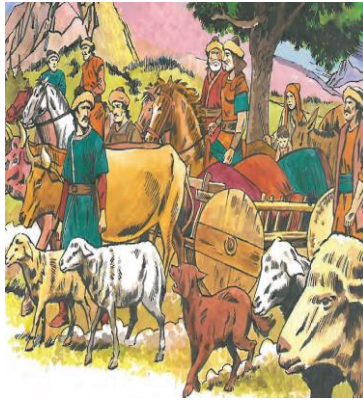
Masmavi gökyüzünün örtüğü Avrasya'da Türkler, sayısız maceralar yaşadılar. Ekonomik ve siyasi sebeplerden dolayı bilinmeyen ufuklara doğru göç etmek zorunda kaldılar. Zorlandıkları anda sığındıkları "Gök" idi. Türkler mavi gökyüzünün altında devamlı mücadele ile geçen bir hayat sürdüler. Uçsuz bucaksız bozkırda yaşayan bir Türk için gökyüzü birbirini tamamlayan nesnelerden oluşuyordu. Gök aynı zamanda Türk'ün bütün evrenini çevreleyen çadır gibiydi. Gök kubbede karanlığı kovan güneş, ay ve yıldızlar vardı. O yüzden inandıkları yaratıcıya "Gök Tanrı" adını verdiler. Kök Türk Yazıtlarında Bilge Kağan, "Tanrı beni kağan olarak oturttu." diyerek bize Gök Tanrı inancı hakkında ipuçları verir. Türkler için tanrı, mutlak güç sahibi, ulu ya da yüksek ve sonsuzdur. (Ahmet Taşgöl, "Kök Tengen'in Çocukları", s.18)

Resim-7 Kurultay (Temsili)

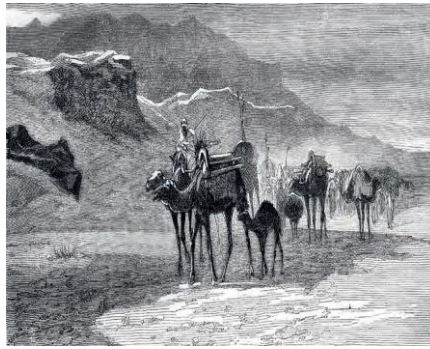

Resim-8 Ergenekon Destanı (Temsili)

Resim-9 Göç Destanı (Temsili)

Resim 10 “ Kültür ve Miras” ünitesi içerisinde “İslamiyet’in Doğuşu ve Değişim” konusu içerisinde yer almıştır.

Resim-10 Muhacırlar (Temsili)

Resim 11 ve resim 12 “ Kültür ve Miras” ünitesi içerisinde “İslamiyet ve Türkler” konusu içerisinde bulunmaktadır.

Resim-11 Talas Savaşı (Temsili)

Resim-12 İpek Yolu Kervanı (Temsili)

Resim 13 ve resim 14' e “ Kültür ve Miras”  nitesi içerisinde “Yeni Yurt Anadolu” konusunda yer verilmiştir.

Resim-13 Selçuklu Ordusu (Temsili)

Resim-14 Malazgirt Savaşı (Temsili)

Her iki kitaptaki resim kullanımına bakıldığında; 2000 basımı kitapta 5, 2018 basımı kitapta 9 resim kullanıldığı, kullanılan resimlerin anlatılan konunun özüyle ilgili olduğu görülmüştür.

3.6.2. Fotoğraf

2000 ve 2018 basımı sosyal bilgiler kitaplarında kullanılan fotoğraflar ilgili bölümlerde gösterilmiştir

3.6.2.1. 2000 Basımı Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Fotoğraflar

 nitelerde geçen fotoğraflar.

3.6.2.1.1. Demokratik Hayat Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Demokrasinin temel ilkeleri” konusu ile ilgili meclis görseli, fotoğraf 5’te aktarılmıştır.

Fotoğraf-5 TBMM

“Demokrasinin kamuoyu ve basının önemi” konusu ile ilgili görsel, fotoğraf 6’ da yer almıştır.

Fotoğraf-6 Okuma Yazma Kursu

“Eğitim ve Demokrasi İlişkisi” konusu ile ilgili görsel, fotoğraf 7’ de verilmiştir.

Fotoğraf-7 Okul ve Öğrenciler

“Meslek ve Meslek Seçimi” konusu ile ilgili görsel, fotoğraf 8’ de aktarılmıştır.

Fotoğraf-8 Meslekler

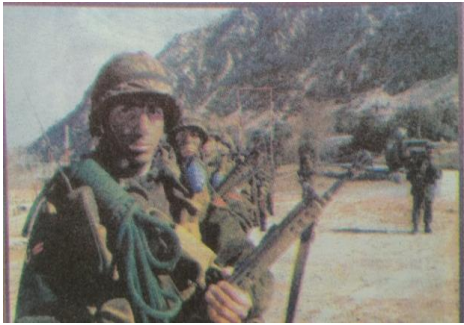
“Devlet ve Vatandaşlık İlişkisi” konusu içerisinde yer alan askerlik görevi, dilekçe hakkı gibi bölümler ile ilgili görseller, fotoğraf 9 ile fotoğraf 15 arasında bulunmaktadır.

Fotoğraf-9 Türk Askeri

Fotoğraf-10 Trafik Uygulaması

Fotoğraf-11 Türk Askeri

Fotoğraf-12 Atatürk’e Dilekçe Veren Vatandaş

Fotoğraf-13 Türk Askeri Tatbikatta

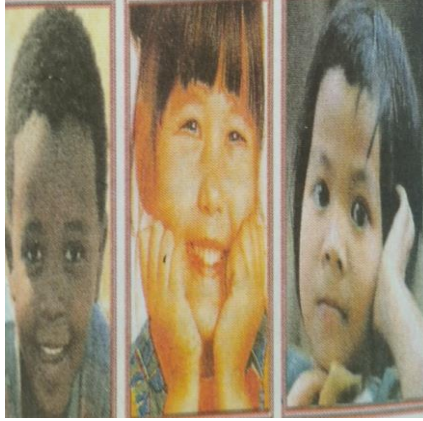

Fotoğraf-14 Savaş Uçaklarımız

Fotoğraf-15 SAS Komandolarımız

“Çocuk Hakları ve Çocukların Korunması” konusu ile ilgili görsele, fotoğraf 16’ da yer verilmiştir.

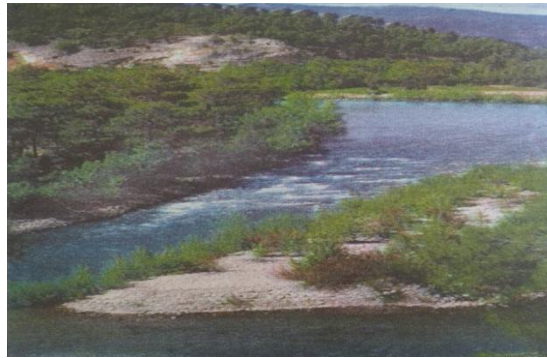
Fotoğraf-16Farklılıklarımız

3.6.2.1.2. Coğrafya ve Dünya’mız Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

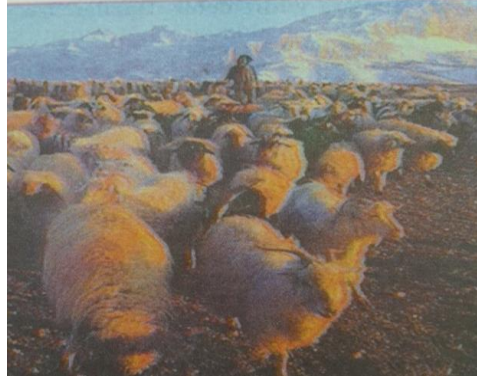
“Coğrafya” konusu içerisinde yer alan coğrafyanın temel ilkeleri ile ilgili görseller, fotoğraf 17 ile Fotoğraf 19 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-17 Tarımsal Faaliyetler

Fotoğraf-18 Akarsu

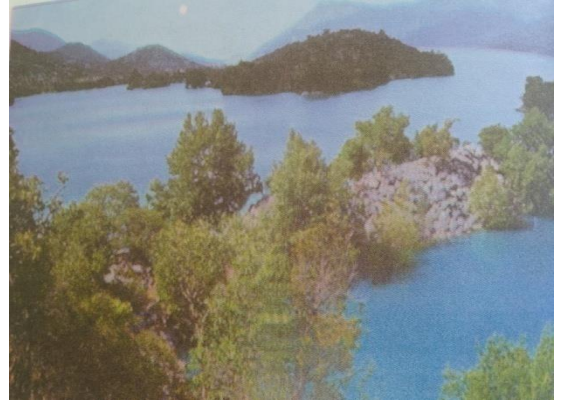

Fotoğraf-19 Hayvancılık

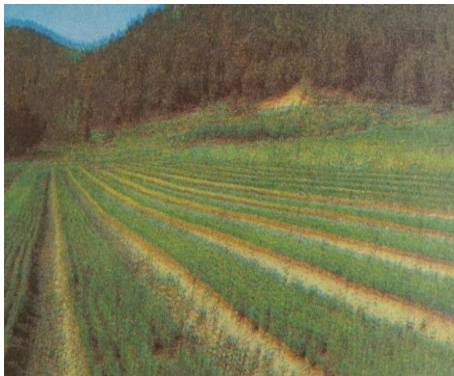
“İnsanlığı Tehdit Eden Bazı Önemli Olaylar” konusu içerisinde yer alan göllerin kuruması, ekili dikili alanların azalması, açlık sorunları, nükleer silahların kullanımı ile ilgili görseller, fotoğraf 20 ile Fotoğraf 25 arasında bulunmaktadır.

Fotoğraf-20 Su Kirliliği

Fotoğraf-21 Milli Parklar

Fotoğraf-22 Tarımsal Faaliyetler

Fotoğraf-23 Ekili dikili alanlar

Fotoğraf-24 Açlık Sorunu

Fotoğraf-25 Atom Bombası

“20. Yüzyılda Bilim ve Teknolojide Meydana Gelen Bazı Gelişmeler ve Önemli Olaylar ” konusu içerisinde yer alan nükleer enerji, iletişim teknolojileri, uzayın keşfi, ulaşım teknolojileri ile ilgili görsellere, fotoğraf 27 ile Fotoğraf 33 arasında yer verilmiştir.

Fotoğraf-27 Ay'a İniş

Fotoğraf-28 Uzay Çalışmaları

Fotoğraf-29 Tren Taşımacılığı

Fotoğraf-30 Tren İstasyonu

Fotoğraf-31Yolcu Uçaklarımız

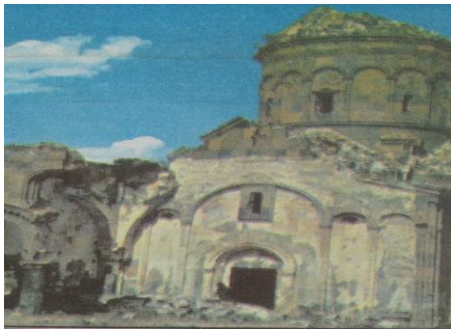
Fotoğraf-32Tren Ağımız

Fotoğraf-33 Deniz Gücümüz

3.6.2.1.3.Türkiye Tarihi Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

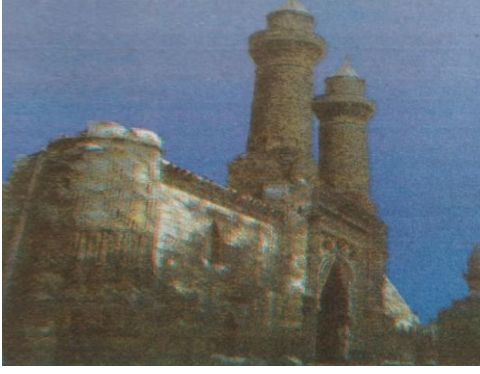
“Türklerin Anadolu’yu Ana Yurt Edinmeleri” konusu içerisinde yer alan Anadolu’ya Türk akınları ve Anadolu beylikleri ile ilgili görseller, fotoğraf 34 ile Fotoğraf 37 arasında yer almaktadır.

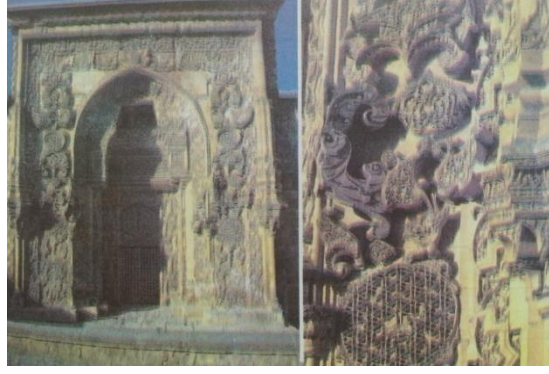
**Fotoğraf-34 Ani Harabeleri
(Erzurum)**

Fotoğraf-35 Çifte Minareli Medrese

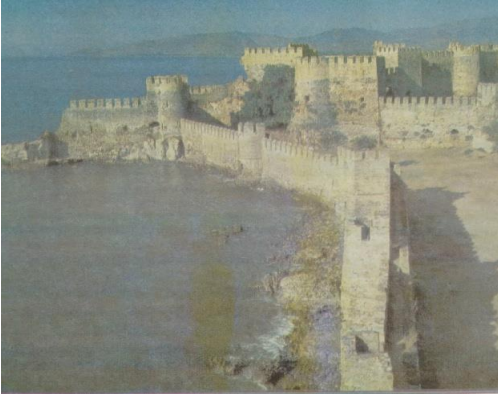

**Fotoğraf-36 Çifte Minareli Medrese
(Sivas)**

Fotoğraf-37 Divriği Ulu Camii

“Anadolu Selçuklu Devleti” konusu içerisinde yer alan Anadolu Selçuklu Devleti’nin kuruluşu, yükselişi, haçlılarla mücadelesi ve yıkılışı ile ilgili görseller, fotoğraf 38 ile Fotoğraf 40 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-38 Mamuriye Kalesi

Fotoğraf-39 Malabadi Köprüsü

Fotoğraf-40 İnce Minareli Medrese

“Anadolu Türk Beylikleri” konusu içerisinde yer alan Anadolu Türk Beylikleri ile ilgili görsel, fotoğraf 41’de verilmiştir.

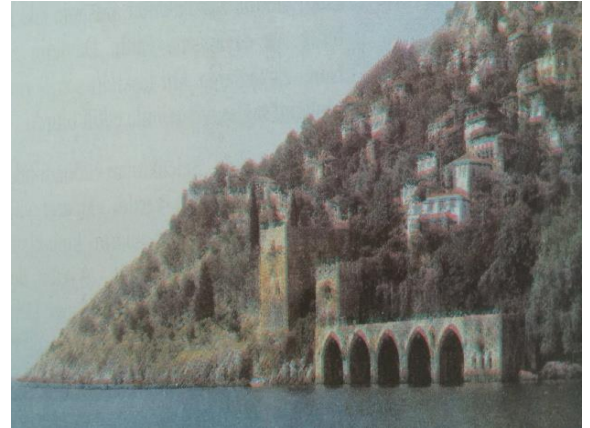

Fotoğraf-41 Yivli Minare

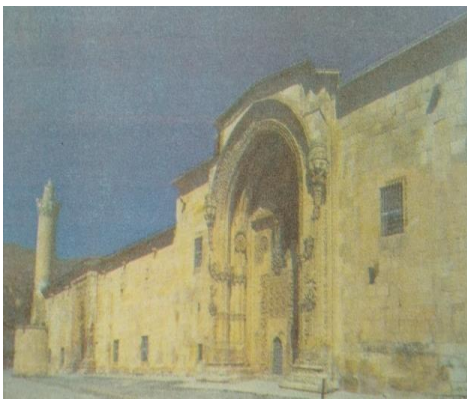
“Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler Döneminde Kültür ve Uygarlık” konusu içerisinde yer alan kavramlar ile ilgili görseller, fotoğraf 44 ile fotoğraf 47 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-44 Mevlana Türbesi

Fotoğraf-45Alanya Tershanesi

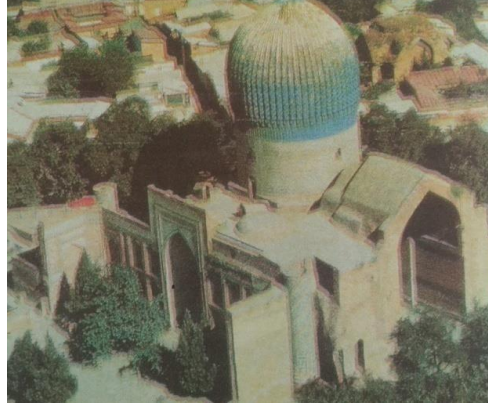
Fotoğraf-46Divriği Ulu Camii

Fotoğraf-47 Horozlu Han (Konya)

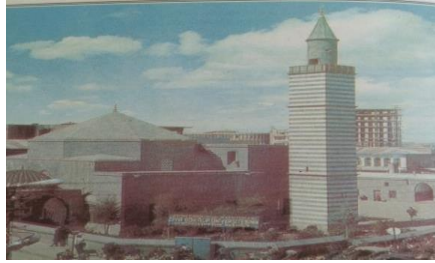
3.6.2.1.4. Moğollar ve Diğer Türk Devletleri Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Timur Devleti” konusu içerisinde yer alan Timur Devleti ile ilgili görsel, fotoğraf 48’de bulunmaktadır.

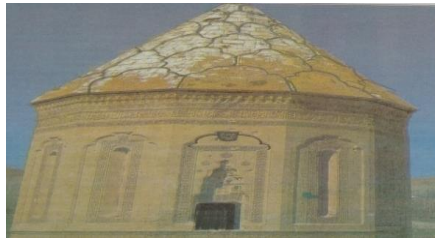
Fotoğraf-48 Timur’un Türbesi

“Akkoyunlular” konusu içerisinde yer alan Akkoyunlu devleti ile ilgili görsel, fotoğraf 49’da aktarılmıştır.

Fotoğraf-49 Nebi Camii

“Karakoyunlular” konusu içerisinde yer alan karakoyunlu devleti ile ilgili görsel, fotoğraf 50’de gösterilmiştir.

Fotoğraf-50 Halime Hatun Kümbeti

“Moğollar ve Diğer Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık” konusu içerisinde yer alan kavramlar ile ilgili görsel, fotoğraf 51’de verilmiştir.

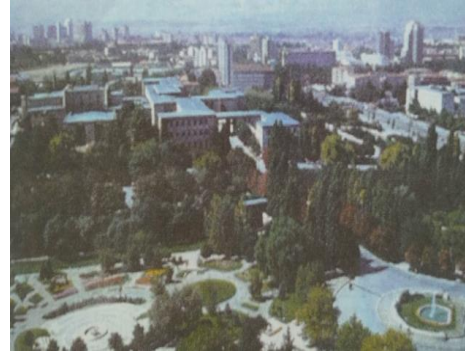
Fotoğraf-51 Ahit Taşlar

3.6.2.1.5.Türkiye’imiz Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Yurdumuzda Nüfus ve Yerleşme” konusu içerisinde yer alan Trafik kazaları, yerleşim birimleri, denizcilik faaliyetleri, kentleşme ve ulaşım ile ilgili görseller, fotoğraf 52 ile fotoğraf 56 arasında yer almaktadır.

Fotoğraf-52 Tren Yollarımız

Fotoğraf-53Şehirlerimiz

Fotoğraf-54 Balıkçılık

Fotoğraf-55Köyler

Fotoğraf-56 Trafik Kazaları

“Yurdumuzda Ekonomik Hayat” konusu içerisinde yer alan tarım ve hayvancılık, sanayi faaliyetleri vb. kavramlar ile ilgili görseller, fotoğraf 57 ile fotoğraf 65 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-58 Sanayi

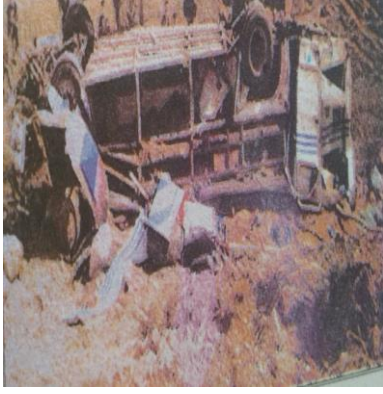
Fotoğraf-59 Balıkçılık

Fotoğraf-60 Tavukçuluk

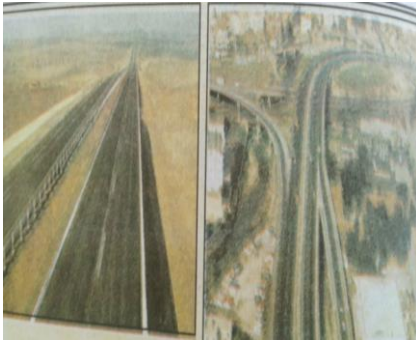
Fotoğraf-61 Tarım Faaliyetleri

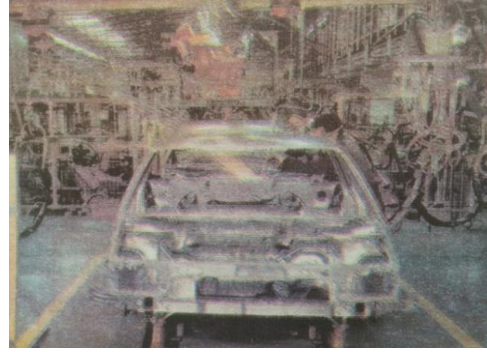
Fotoğraf-62 Trafik Kazası

Fotoğraf-63 Otoyollarımız

Fotoğraf-64 Otoyollarımız

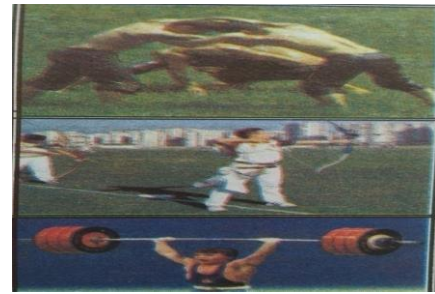

Fotoğraf-65 Otomobil Fabrikası

“Yurdumuzda Eğitim, Sanat ve Spor” konusu içerisinde yer alan eğitim, güzel sanatlar ve spor faaliyetleri ile ilgili görseller, fotoğraf 66 ile fotoğraf 73 arasında gösterilmiştir.

Fotoğraf-66 Futbol

Fotoğraf-67 Spor Etkinlikleri

Fotoğraf-68 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı

Fotoğraf-69 Tiyatro Etkinliği

Fotoğraf-70 Horon

Fotoğraf-71 Konser

Fotoğraf-72 Sanatsal Faaliyetler

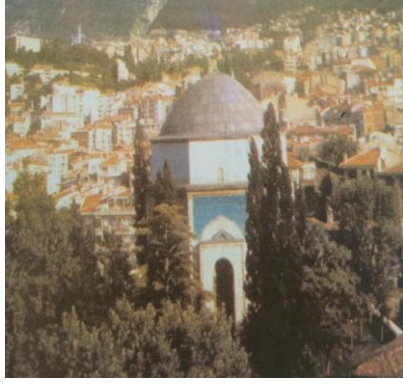
Fotoğraf-73İstanbul Üniversitesi

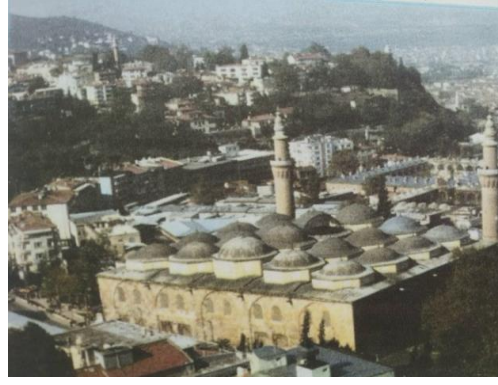
Fotoğraf-74Akarsu Turizmi

3.6.2.1.6. Osmanlı Devletinin Kuruluşu Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

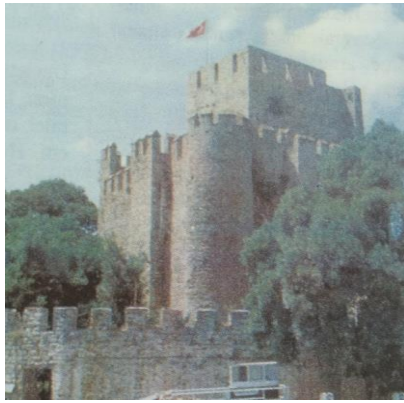
“Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusu içerisinde yer alan Osmanlı Devleti’nin gelişim süreci ile ilgili görseller, fotoğraf 75 ile fotoğraf 78 arasında bulunmaktadır.

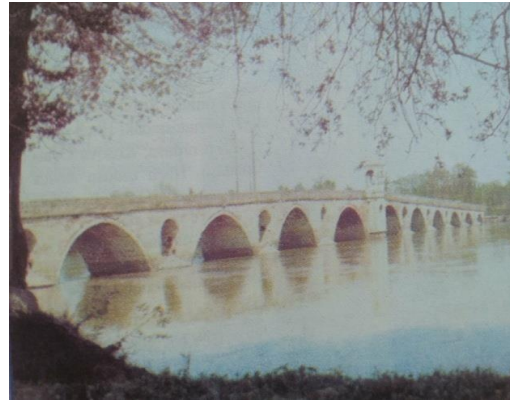
Fotoğraf-75 Yeşil Türbe (Bursa)

Fotoğraf-76 Ulu Cami

Fotoğraf-77 Anadolu Hisarı

Fotoğraf-78 Meriç Köprüsü

3.6.2.1. 2008 Basımı Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Fotoğraflar

Ünitelerde geçen fotoğraflar.

3.6.2.2.1. Birey ve Toplum Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Değişen Rollerim ” konusu içerisinde yer alan gruplar, kurumlar ve meslekler ile ilgili görseller, fotoğraf 79 ile fotoğraf 82 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-79 Tiyatro Faaliyetleri

Fotoğraf-80 Geniş Aile

Fotoğraf-81 Meslekler

Fotoğraf-82Okuma Yazma

“Ön Yargıları Kırıyorum” konusu içerisinde yer alan kültürel öğeler ile ilgili görseller, fotoğraf 83 ile fotoğraf 84 arasında yer almaktadır.

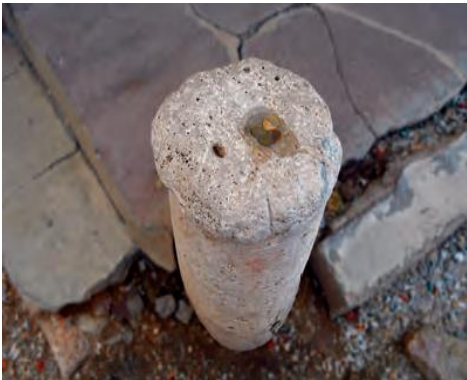

Fotoğraf-83

Fotoğraf-84

“Birlikte Daha Güçlüyüz” konusu içerisinde yer alan yardımseverlik birliktelik gibi kavramlar ile ilgili görseller, fotoğraf 85 ile fotoğraf 88 arasında bulunmaktadır.

Fotoğraf-85

Fotoğraf-86

Fotoğraf-87

Fotoğraf-88

“Sorunların Çözümünü Biliyorum” konusu içerisinde yer alan yardımseverlik birliktelik gibi kavramlar ile ilgili görseller, fotoğraf 89 ile fotoğraf 90 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-89

Fotoğraf-90

3.6.2.2.2. Kültür ve Miras Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Destan Yazan Türkler” konusu içerisinde yer alan Orta Asya Türk Devletleri ile ilgili görseller, fotoğraf 91 ile fotoğraf 96 arasında verilmiştir.

Fotoğraf-91

Fotoğraf-92

Fotoğraf-93

Fotoğraf-94

Fotoğraf-95 Çin Seddi

Fotoğraf-96 Orhun Yazıtları

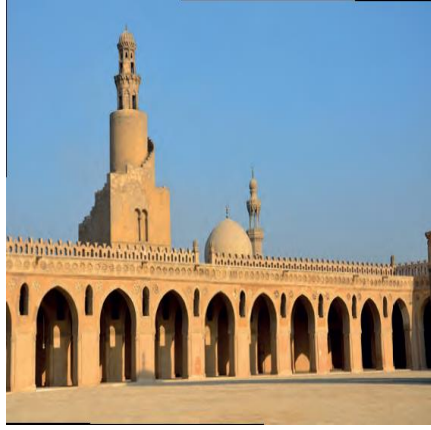
“İslamiyet’in Doğuşu ve Değişim ” konusu içerisinde yer alan İslam Tarihi konuları ile ilgili görseller, fotoğraf 97 ile fotoğraf 99 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-97 Kabe

Fotoğraf-98 Mustansırıye Medresesi

Fotoğraf-99 Samarra

“İslamiyet ve Türkler” konusu içerisinde yer alan Türklerin İslamiyet’e girişleri ile ilgili görseller, fotoğraf 100 ile fotoğraf 104 arasında bulunmaktadır.

Fotoğraf-100 Şaman (Temsili)

Fotoğraf-101 Balbal

**Fotoğraf-102 Tilla Kari Medresesi ,
Özbekistan**

Fotoğraf-103 Yeşil Camii, İznik

Fotoğraf-104 Ahlat Mezar Taşları, Bitlis

“Yeni Yurt Anadolu” konusu içerisinde yer alan Türklerin Anadolu’yu yurt edinme süreci ile ilgili görseller, fotoğraf 105 ile fotoğraf 116 arasında yer almaktadır.

Fotoğraf-105 Ani Harebeleri, Kars

Fotoğraf-106 Mama Hatun Külliyesi, Erzincan

Fotoğraf-107 Yağıbasan Medresesi, Tokat

Fotoğraf-108 Ulu Camii, Sivas

**Fotoğraf-109 Malabadi Köprüsü,
Diyarbakır**

Fotoğraf-110 Alaeddin Camii, Konya

Fotoğraf-111 Kayseri Kalesi, Kayseri

Fotoğraf-112 Eminüddin Külliyesi, Mardin

**Fotoğraf-113 Gevher Nesibe Darüşifası
Kayseri**

Fotoğraf-114 İlgin Hamamı, Konya

**Fotoğraf-115 İnce Minareli Medrese,
Konya**

Fotoğraf-116 Göğceli Camii, Samsun

“Medeniyete Yön Veren Yollar” konusu içerisinde yer alan tarih boyunca kullanılmış ticaret yolları ile ilgili görsel, fotoğraf 117’de aktarılmıştır.

Fotoğraf-117 Baharat (Temsili)

3.6.2.2.3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Dünyanın Neresindeyim?” konusu içerisinde yer alan temel coğrafya konuları ile ilgili görsel, fotoğraf 118’de gösterilmiştir.

Fotoğraf-118 Navigasyon

“Ülkemin Güzellikleri Haritada” konusu içerisinde yer alan Çeşitli iklimlerin haritada gösterilmesi ile ilgili görseller, fotoğraf 119 ile fotoğraf 122 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-119 Seracılık

Fotoğraf-120 Bozkır

Fotoğraf-121 Orman

Fotoğraf-122 Maki

“Çevremizde Kimler Yaşıyor” konusu içerisinde yer alan Dünya iklimleri ile ilgili görseller, fotoğraf 123 ile fotoğraf 132 arasında bulunmaktadır.

Fotoğraf-123 Grönland

Fotoğraf-124 Kaş, Antalya

Fotoğraf-125 İgloo

Fotoğraf-126 Bodrum

Fotoğraf-127 Konargöçer yaşamdan bir kesit

Fotoğraf-128 Hindistan

Fotoğraf-129 Pirinç Tarlası

Fotoğraf-130

Fotoğraf-111 Yağmur Ormanları

Fotoğraf-132

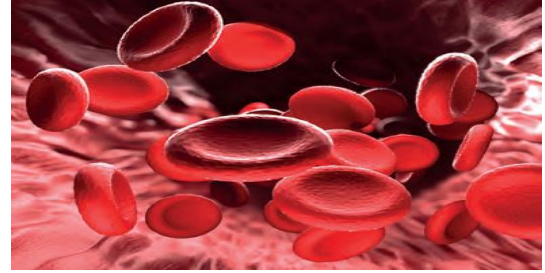
3.6.2.2.4. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Sosyal Bilimler ve Toplum” konusu içerisinde yer alan sosyal Bilimler ve sosyal bilimlere yardımcı bilimler ile ilgili görseller, fotoğraf 133 ile fotoğraf 134 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-133Göbeklitepe, Şanlıurfa **Fotoğraf-134** Teknopark, Düzce

“Hayalimdeki Gerçek” konusu içerisinde yer alan teknolojinin gelişimi hayal gücü ile ilgili görseller, fotoğraf 135 ile fotoğraf 137 arasında yer almaktadır.

Fotoğraf-135 Bilim Fuarı, Konya

Fotoğraf-136 Yapay Kan Hücresi

Fotoğraf-137 Robot Fuarı

3.6.2.2.5.Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor” konusu içerisinde yer alan teknolojinin gelişimi hayal gücü ile ilgili görseller, fotoğraf 138 ile fotoğraf 150 arasında bulunmaktadır.

Fotoğraf-138

Fotoğraf-139

Fotoğraf-140

Fotoğraf-141

Fotoğraf-142

Fotoğraf-143

Fotoğraf-144

Fotoğraf-145

Fotoğraf-146

Fotoğraf-147 Karabük Demir Çelik Fabrikası

Fotoğraf-148

Fotoğraf-149 Kuzugöbeği Mantarı

Fotoğraf-150 Cumalıkızık, Bursa

“Dünyamıza Sahip Çıkalım” konusu içerisinde yer alan enerji kaynaklarının kullanımı ile ilgili görseller, fotoğraf 151 ile fotoğraf 153 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-151 Kömür Madeni

Fotoğraf-152 Biyoenerji Tesisi

Fotoğraf-153 Termik Santral

“Bir Projem Var” konusu içerisinde yer alan proje üretme ile ilgili görsellere, fotoğraf 154 ile fotoğraf 155 arasında yer verilmiştir.

Fotoğraf-154 Taşyaran Vadisi, Uşak

Fotoğraf-155

“Vergilerimizle Aydınlık Yarınlar” konusu içerisinde yer alan vergi ödevi ile ilgili görseller, fotoğraf 156 ile fotoğraf 158 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-156

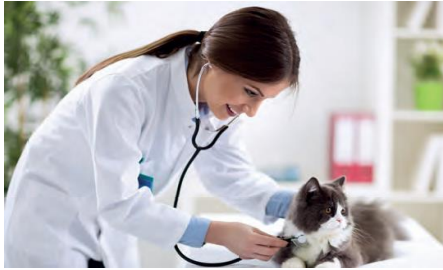

Fotoğraf-157

Fotoğraf-158

“Nitelikli İnsan, Güçlü Türkiye” konusu içerisinde yer alan girişimcilik yönü ile ilgili görseller, fotoğraf 159 ile fotoğraf 162 arasında verilmiştir.

Fotoğraf-159

Fotoğraf-160

Fotoğraf-161

Fotoğraf-162

“Mesleğimi Seçiyorum” konusu içerisinde yer alan meslek seçimi ile ilgili görsel, fotoğraf 163’te aktarılmıştır.

Fotoğraf-163

3.6.2.2.6.Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Nasıl Bir Yönetim?” konusu içerisinde yer alan yönetim biçimleri ile ilgili görsel, fotoğraf 164’te yer almıştır.

Fotoğraf-164 Vatikan

“Üç Kuvvet” konusu içerisinde yer alan yasama, yürütme, yargı ile ilgili görseller, fotoğraf 165 ile fotoğraf 167 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-165 TBMM

Fotoğraf-166 Cumhurbaşkanlığı Külliyesi

Fotoğraf-167 Anayasa Mahkemesi

“Yöneticilerimiz ve Biz” konusu içerisinde yer alan siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve medya gibi etkin unsurlar ile ilgili görsel, fotoğraf 168’de bulunmaktadır.

Fotoğraf-168

“Hayatın İçinde Demokrasi” konusu içerisinde yer alan demokratik haklarımız ile ilgili görseller, fotoğraf 169 ile fotoğraf 171 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-169 Din ve Vicdan Özgürlüğü **Fotoğraf-170 Seçme ve Seçilme Özgürlüğü**

Fotoğraf-171 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

“Kadın ve Toplum” konusu içerisinde yer alan kadın hakları ile ilgili görseller, fotoğraf 172’ile fotoğraf 173 arasında gösterilmiştir.

Fotoğraf-172 Gevher Nesibe Darüşifası

Fotoğraf-173 Mihrişah Sultan İmaret

3.6.2.2.7.Küresel Bağlantılar Ünitesinde Yer Alan Konular ve İlgili Fotoğraflar

“Komşularımız ve Kardeşlerimiz” konusu içerisinde yer alan Türk Devletleri ve onlarla ilişkilerimizi güçlendirmeye çalışan kuruluşlar ile ilgili görseller, fotoğraf 174 ile fotoğraf 180 arasında aktarılmıştır.

Fotoğraf-174 Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü

Fotoğraf-175 İtfaiye eğitimi

Fotoğraf-176 Balkan Tarihi Sempozyumu

Fotoğraf-177 Sağlık Taraması

**Fotoğraf-178 Pakistan'a Spor
Malzemesi Yardımı**

Fotoğraf-179 Özbek Piyalesi

Fotoğraf-180 Semerkant

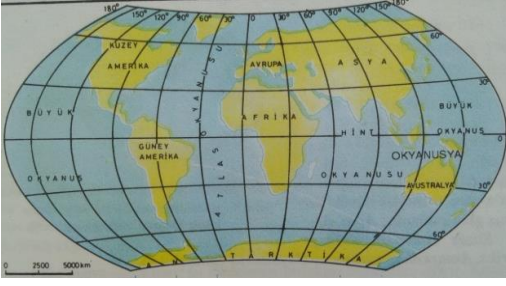
Her iki kitapta fotoğraf kullanımı değerlendirildiğinde 2000 basımı kitapta yetmiş üç 2018 basımı kitapta yüz bir fotoğraf kullanıldığı görülmüştür. Fotoğraflar genel itibarıyla işlenen konu ile ilgilidir.

3.6.3. Harita

2000 ve 2018 basımı sosyal bilgiler kitaplarında bulunan haritalar.

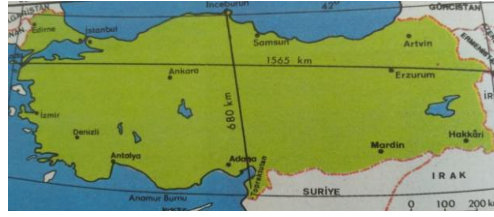
3.6.3.1. 2000 yılı basımı sosyal bilgiler kitabındaki haritalar

Harita 1, harita 2 ve harita 3 Coğrafya ve Dünyamız ünitesi içerisinde dünyamız başlığı altında verilmiştir. Paralel, meridyen ve coğrafi konum bölümünde kullanılmışlardır.

Harita 1 Yeryüzünde Kıtalar ve Okyanuslar

Harita 2 Yurdumuzu çevreleyen denizler ve kımlar.

Harita 3 Türkiye'nin matematik konumu

Harita 4 Türkiye Tarihi ünitesi içerisinde Anadolu Selçuklu Devleti başlığı altında verilmiştir.

Harita 4 Anadolu Selçuklu Devleti

Harita 5 Türkiye Tarihi ünitesi içerisinde Anadolu Türk Beylikleri başlığı altında gösterilmiştir.

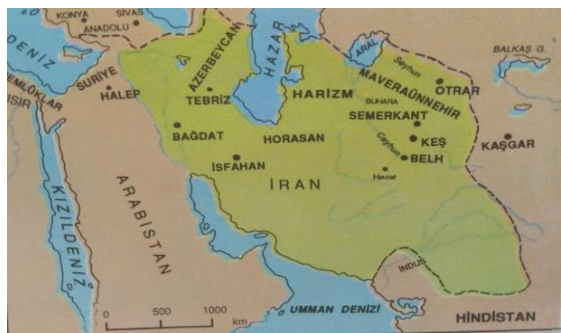
Harita 5 Anadolu Beylikleri

Harita 6 Moğollar ve Diğer Türk Devletleri ünitesi içerisinde Moğollar başlığı altında verilmiştir.

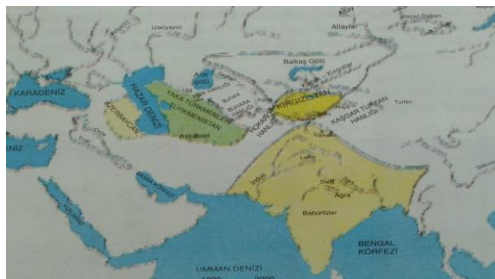
Harita 6 Moğol Devleti

Harita 7 Moğollar ve Diğer Türk Devletleri ünitesi içerisinde Timur Devleti başlığı altında yer verilmiştir.

Harita 7 Timur Devleti

Harita 8 Moğollar ve Diğer Türk Devletleri ünitesi içerisinde Babür Devleti başlığı altında gösterilmiştir.

Harita 8 Babür Devleti

Harita 9 Türkiye'miz ünitesi içerisinde Yurdumuzda Nüfus ve Yerleşme başlığı altında verilmiştir

Harita 9 Türkiye’de nüfusun dağılışı

Harita 10 ve harita 11 Türkiye’imiz ünitesi içerisinde Yurdumuzda Ekonomik Hayat başlığı altında gösterilmiştir.

Harita 10 Başlıca demir yollarımız

Harita 11 Başlıca kara yollarımız

Harita 12, harita 13 ve harita 14 Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu ünitesi içerisinde Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu başlığı altında yer verilmiştir.

Harita 12 Osmanlı Beyliği

Harita 13 Orhan Bey Dönemi

Harita 14 Yıldırım Beyazıt Dönemi

3.6.3.2. 2018 yılı basımı sosyal bilgiler kitabındaki haritalar

Harita 15, harita 16ve harita 17 Kültür ve Miras ünitesi içerisinde Destan ve Yazıtlarda Türkler başlığı altında verilmiştir

Harita 15 Orta Asya Fiziki Haritası

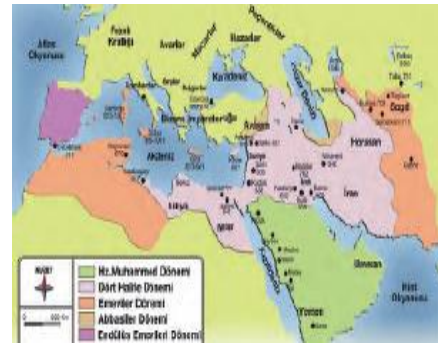

Harita 16 I. ve II. Göktürk Devleti

Harita 17 Asya Hun Devleti

Harita 18, harita 19 Kültür ve Miras ünitesi içerisinde İslamiyet'in Doğuşu ve Değişimi başlığı altında gösterilmiştir.

Harita 20, harita 21 ve harita 22 Kültür ve Miras  nitesi içerisinde İslamiyet ve Türkler ba lı ı altında verilmiştir.

Harita 23, harita 24, harita 25 ve harita 26 Kültür ve Miras ünitesi içerisinde Yeni Yurt Anadolu başlığı altında yer verilmiştir.

Harita 23 Büyük Selçuklu Devleti

Harita 24 Anadolu Türk Beylikleri

Harita 25 Türkiye Selçuklu Devleti

Harita 26 Haçlı Seferleri

Harita 27, harita 28 Kültür ve Miras ünitesi içerisinde Medeniyete yön veren yollar başlığı altında aktarılmıştır.

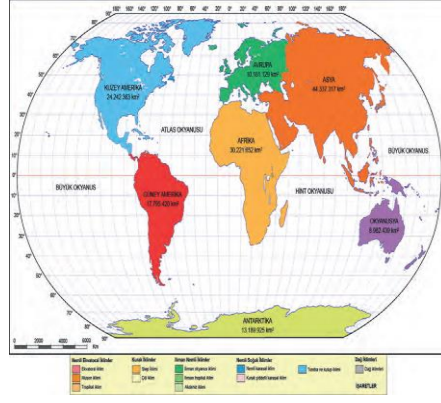

Harita 27 İpek Yolu

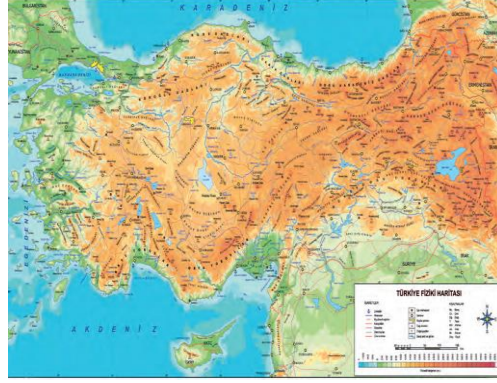
Harita 28 Baharat Yolu

Harita 29 İnsanlar Yerler Çevreler ünitesi içerisinde Dünyanın Neresindeyim başlığı altında gösterilmiştir.

Harita 29 Kıtalar

Harita 30, harita 31, harita 32 ve harita 33 İnsanlar Yerler Çevreler ünitesi içerisinde Ülkemin güzellikleri haritada başlığı altında yer verilmiştir.

Harita 30 Türkiye Fiziki Haritası

Harita 31 Türkiye iklim haritası

Harita 32 Türkiye bitki örtüsü haritası

Harita 33 Türkiye Fiziki Haritası (iki sayfa halinde)

Harita 34, harita 35, harita 36 ve harita 37 İnsanlar Yerler Çevreler ünitesi içerisinde Ülkemin Zenginlikleri Haritada başlığı altında verilmiştir.

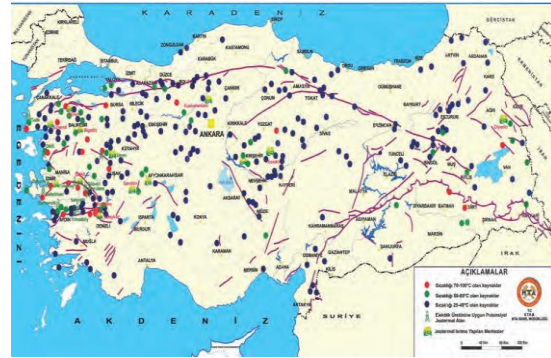
Harita 34 Türkiye nüfus haritası

Harita 35 Dilsiz harita

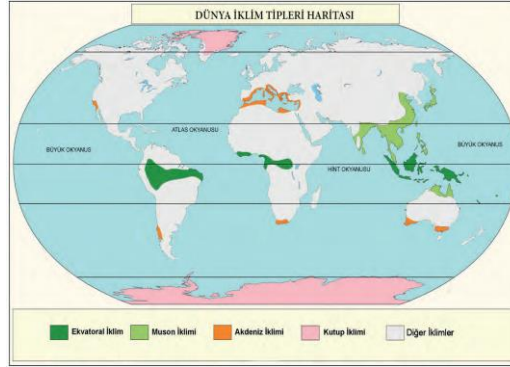

Harita 36 Türkiye akarsu, göller vs. haritası

Harita 37 Türkiye yeraltı suları haritası

Harita 38, İnsanlar Yerler Çevreler ünitesi içerisinde Çevremizde Kimler Yaşıyor başlığı altında aktarılmıştır.

Harita 38 çevremizde kimler yaşıyor haritası

Harita 39, harita 40, harita 41 ve harita 42 Üretim Dağıtım ve Tüketim ünitesi içerisinde Kaynaklarımızı Kazanca Dönüşüyor başlığı altında verilmiştir.

Harita 39 Türkiye tarım ürünleri haritası

Harita 40 Türkiye madenler haritası

Harita 41 Türkiye kağıt fabrikaları haritası

Harita 42 Türkiye turizm haritası

Her iki kitapta harita kullanımına baktığımızda; 2000 basımı kitapta on dört adet, 2018 basımı kitapta yirmi yedi adet harita kullanıldığı görülmüştür. Her iki kitapta da hem tarih hem de coğrafya haritaları konularla ilgili yerlerde kullanılmıştır.

3.6.4. Minyatür

2000 ve 2018 sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan minyatürler.

3.6.4.1.2000 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan minyatür örnekleri

Minyatür 1, Minyatür 2, Minyatür 3 ve Minyatür 4 Osmanlı Devletinin Kuruluşu ünitesi içerisinde Osmanlı Devletinin Kuruluşu başlığı altında verilmiştir.

Minyatür 1 Osman Gazi

Minyatür 2 II. Murad

Minyatür 3 Mehmet Çelebi

Minyatür 4 II. Murad

3.6.4.2.2018 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan minyatür örnekleri

Minyatür 5 Birey ve toplum ünitesi içerisinde Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz başlığı altında verilmiştir.

Minyatür 5 Yunus Emre

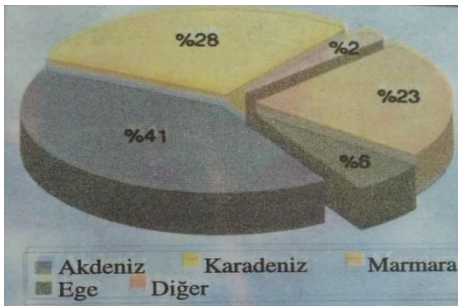
Her iki kitapta da minyatür kullanımı incelendiğinde 2000 basımı kitapta dört adet 2018 basımı kitapta bir adet minyatür kullanıldığı görülmektedir. 2000 basımı kitaptaki minyatürler Osmanlı padişahlarını tasvir etmektedir. 2018 basımı kitaptaki minyatür ise Yunus Emre'yi tasvir etmektedir.

3.6.5. Grafik

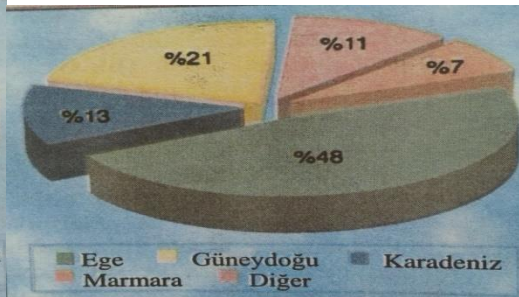
2000 ve 2018 sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan grafikler.

3.6.5.1.2000 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan grafik örnekleri

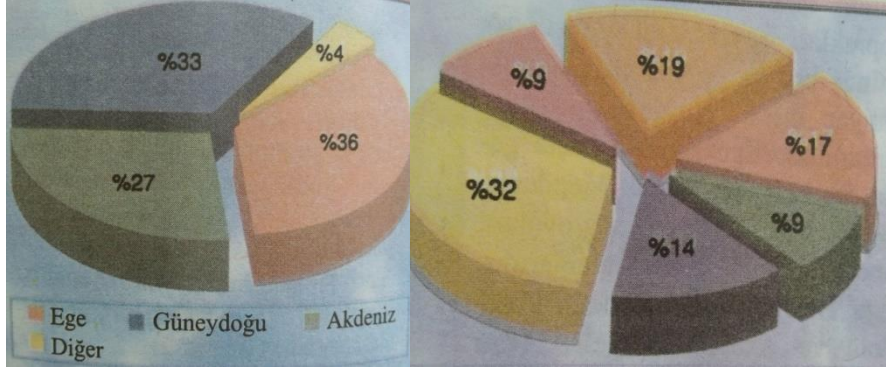
Grafiklerin tamamı Türkiye'miz ünitesi içerisinde Yurdumuzda Ekonomik Hayat başlığı altında yer verilmiştir.

Grafik 1 Mısır üretimi

Grafik 2 Tütün üretimi

Grafik 3 Pamuk üretimi

Grafik 4 Buğday üretimi

Grafik 5 Sığır dağılımı

Grafik 6 Koyun dağılımı

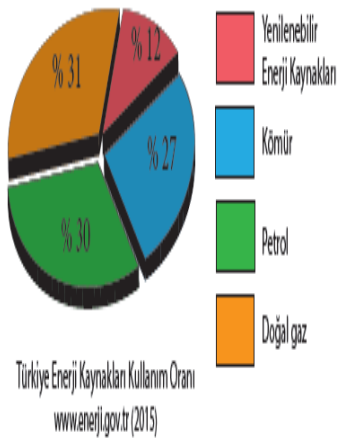

Grafik 7 Ayçiçeği üretimi

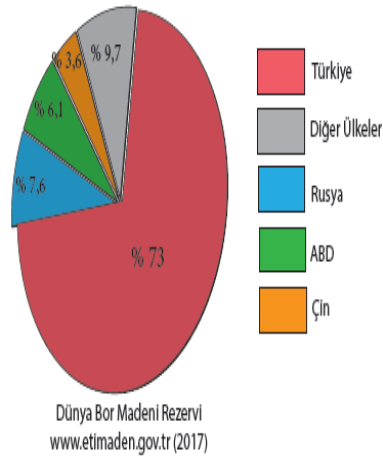
Grafik 8 Şeker pancarı üretimi

3.6.5.2.2018 yılı basımı sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabında yer alan grafik örnekleri

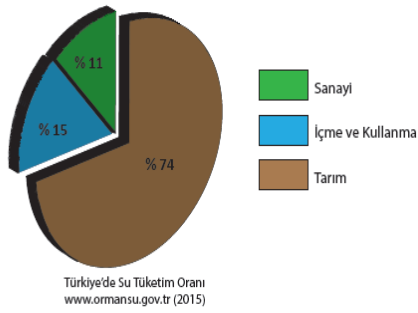
Grafik 9 ile grafik 12 arası Üretim, Dağıtım ve Tüketim ünitesi içerisinde Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor başlığı içerisinde yer almaktadır. Grafik 13 ise Bilim Teknoloji ve Toplum ünitesinde Sosyal Bilimler ve Toplum başlığı içerisinde yer almaktadır.

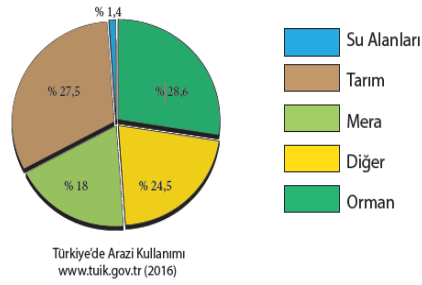
Grafik 9 Enerji kaynakları

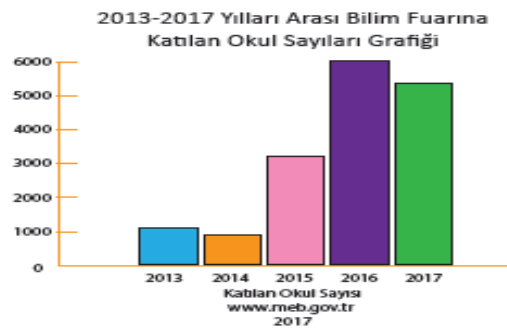
Grafik 10 Bor madeni

Grafik 11 Su tüketimi

Grafik 12 Arazi kullanımı

Grafik 13 Bilim fuarına katılan okul sayısı

Her iki kitapta kullanılan grafikler karşılaştırıldığında 2000 basımı kitapta 8 adet 2018 basımı kitapta 5 adet grafik kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan bir tanesi sütun grafiği, on iki tanesi pasta grafiğidir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İki kitapla ilgili yapılan inceleme neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Biçimsel Karşılaştırma Sonuçları

Kitaplar öncelikle biçimsel olarak incelendi. İlk dikkati çeken kitapların boyutları oldu. 2018 basımı kitabın 2000 basımı kitaba göre boyutlarının daha büyük olduğu görüldü. 2000 basımı kitap 15x25 2018 basımı kitap ise 25x30 ebatlarındadır. Alpan (2008)'a göre kitap kapaklarının sağlamlığı okura kullanım kolaylığı getirmektedir. Bu yönden incelendiğinde 2000 basımı kitabın kapağının karton olduğu görülmektedir. Ancak 2018 basımı kitabın kapağında karton üzerine koruyucu kaplandığı görülmüştür. Bu da kitabı daha sağlam hale getirmiştir. Kitap kapakları incelenmeye devam edildiğinde 2018 basımı kitabın daha dikkat çekici olduğu gözlemlendi. Çünkü bu kitapta ünitelerde anlatılanlar ile kitap kapağı arasında bağlantı var. Öğrenci kitabı açmadan kapağına bakarak içerikle ilgili rahatlıkla bir tahminde bulunabilir. Ancak 2000 basımı kitap için aynı durum söz konusu değil. Örneğin 2000 basımı kitapta Osmanlı Devleti'nden, Moğollardan ve Türkiye tarihinden bahseden üniteler olmasına rağmen, kapakta bunların hiçbirine yer verilmemiştir. 2018 basımı kitabın kapağında her ünite ile ilgili bir görsel bulunmaktadır.

Kitaplar kullanılan yazı puntoları açısından karşılaştırıldığında 2000 basımı kitapta 10 punto Times New Roman karakterinin kullanıldığını, 2018 basımı kitapta 10 punto Calibri kullanıldığı görülmektedir. Ablak (2013) 6. Sınıf öğrencisine en uygun punto değerinin 10 olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle iki kitap da kullanılan punto açısından ideal görülmektedir.

Kitabın baskı kalitesine bakıldığında iki kitap arasında bariz farklar görülmektedir. Dönemin baskı teknolojileri, dizgi ve tasarım yöntemleri değerlendirildiğinde 2000 basımı kitabın 2018 basımı kitaba göre oldukça eksik olduğu görülmektedir. Öğrenci 2018 basımı kitabı eline aldığı anda güzel bir tasarım kapağı, kaliteli bir kâğıt ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu da öğrenci üzerinde olumlu bir etki bırakarak derse adapte olmasını ve bu doğrultuda kitaba olan ilgisinin artmasına sebep olacaktır. Aynı durum 2000 basımı kitapta baskı ve kâğıt kalitesi olarak eksik kalmaktadır. Kitaplarda kullanılan kâğıdın parlaklığı veya matlığı okuru etkilemektedir. Parlak kâğıtlar mat kâğıtlara göre gözü daha fazla yormaktadır. Bu yüzden kullanışlılık açısından mat sayfalar tercih edilmektedir (Alpan, 2008: 121). Kitapların kullandıkları kâğıtlar incelendiğinde; 2000 basımı kitapta birinci hamur, beyaz

renkli kağıt kullanıldığı görülmektedir. 2018 basımı kitapta ise, mat kağıt kullanıldığı görülmektedir. Bu da 2018 basımı kitabın artı yönü olarak ortaya çıkmaktadır.

Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Edebi ürünlerin kullanımına bakıldığında, edebi ürünler 2 başlık altında toplandı. Bunlar yazılı ürünler ve sözlü ürünlerdir. 2000 basımı kitapta yazılı ürünlerden makale ve halk tiyatrosunun kullanıldığı görülmektedir. 2018 basımı kitapta ise makale, şiir, anı (hatırat) türlerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu duruma bakıldığında 2018 basımı kitapta anı türüne ağırlık verilerek öğrencilerde bir farkındalık yaratma düşüncesi olduğu görülmüştür. Halk tiyatrosuna yer verilmemiş olması edebi ürünlerin kullanımı açısından bakıldığında bir eksiklik olarak gösterilebilir. Sözlü ürünlere bakıldığında 2000 basımı kitapta atasözü ve destana, 2018 basımı kitapta ise sadece destana yer verilmiştir. Hem yazılı hem de sözlü edebi ürün kullanımı ele alındığında iki kitapta da eksikliklerin olduğu görülmektedir. 2000 basımı kitapta görülen edebi ürünlerin tamamına yakını ünitelerin sonlarında okuma parçası adı altında verilmiştir. Aslında aktif öğretim alanının dışında kullanılmıştır. 2018 basımı kitapta ise edebi ürünlerin aktif alanda konunun işlendiği bölümde kullanıldığı görülmektedir. Bu da 2018 basımı kitapta edebi ürünlerin az da olsa işlevsel kullanıldığını gösterir. Edebi metin ve buna bağlı edebi türlerin kullanımı sadece Türkçe ve Edebiyat derslerine özgü değildir. Sosyal bilgiler dersi insanı ve insana ilişkin bilgileri konu edindiği için edebi tür ve edebi metinlere sıklıkla yer verilmelidir (Kaymakçı, 2013: 231). Daha fazla edebi ürün kullanılması öğrencilerin zihinlerinde daha geniş fikirler oluşmasını ve hayal güçlerinin gelişmesini sağlayacaktır.

Atatürkçülük Konularının Öğretimi Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Atatürkçülük konularının kullanımına bakıldığında 2000 basımı kitapta iki, 2018 basımı kitapta ise üç üniteye Atatürkçülük konularına değinilmiştir. Ülkemizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk hakkında daha fazla bilgiye değinilebilirdi. Atatürkçülük konularının bu kadar kısıtlı kalması, özellikle Sosyal Bilgiler gibi tarih konularını da içine alan bir ders için eksiklik olarak görülebilir. Ata (2011) Atatürkçülük konularının öğretimi konusunda sınıfların düzenlenmesi, çeşitli materyallerden yararlanılması hususunda tavsiyelerde bulunmuştur. Yapılandırmacı yaklaşıma göre Atatürkçülük konularının nasıl değerlendirilebileceği noktasında da Milli Eğitim Bakanlığı'na önerilerde bulunmuştur.

Biyografi Kullanımı Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Biyografi kullanımına bakıldığında 2018 basımı kitapta beş ilim adamının biyografisi verilmiştir. Bu durum öğrencilerin bu kişilikleri daha yakından tanınması bakımından çok önemlidir. 6. Sınıf öğrencilerine hitap eden bir kitapta biyografi kullanımı oldukça etkilidir. Çünkü bu yaş grubundaki öğrenciler bu dönemde kendilerine etkin bir rol model belirlerler. Biyografi öğrencinin o kişiye karşı merakının giderilmesi, kişiye ve ilgilendiği bilim dalına ilgisinin artması bakımından çok önemlidir. Bunun yanı sıra önemli bir genel kültür aracıdır. Özellikle 2000 basımı kitapta biyografiye hiç yer verilmemiş olmasının verdiği eksiklik bu kitapta az da olsa giderilmiştir. Oruç ve Erdem (2010) 2009-2010 eğitim öğretim yılında 7. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları deneysel çalışmada; deney grubuna sosyal bilgiler dersini biyografi kullanarak, kontrol grubuna ise sosyal bilgiler dersini biyografi kullanmadan işlemişlerdir. Araştırma sonunda deney grubu ve kontrol grubu arasında sosyal bilgiler öğretimi yönünden deney grubu lehine anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Ölçme Değerlendirme Araçlarını Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Ölçme değerlendirme araçları incelendiğinde şu sonuçlara ulaşıldı. 2000 basımı kitapta tek düze bir ölçme aracı kullanılmıştır. Ünite sonu klasik soru ve cevaplama yöntemi ile bir ölçme değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Ancak bu durum öğrencinin o konuyu iyi öğrenip öğrenmediğini tam olarak ölçmemektedir. Ders öğretmenleri de bu yöntemi çok kullanmaktaydı. Günümüzde yapılandırmacı eğitiminde etkisiyle ölçme değerlendirme alışkanlıklarında da önemli değişiklikler yaşanmıştır. Artık öğretmenler sadece klasik soru tarzını değil; boşluk doldurma, çoktan seçmeli, doğru-yanlış gibi soru tipleri ile ölçme değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler. Öğrencileri değişik ölçme araçları ile değerlendirmektedir. Bununla bağlantılı olarak Milli Eğitim Bakanlığı 2018 basımı kitap ölçme araçlarını genişletmiştir. Ünite sonlarında klasik soruların yanında, öz değerlendirme formları yerleştirerek öğrencilerin kendilerini tanımlarını amaçlamış, boşluk doldurma soruları ile geniş kapsamda düşüncelerini sağlamıştır. Eşleştirmeli sorularla karşılaştırma, yorum yapabilme kabiliyetlerinin gelişmesini sağlamıştır. Portfolyo çalışmaları ile proje hazırlama ve grup çalışması yapabilme gücünün gelişmesinde etkili olmuştur. Çoktan seçmeli sorularla ise diğer şıklar arasında bağlantı kurmayı hedeflemiştir. 2018 basımı kitabın ölçme değerlendirme açısından en önemli artlarından biri de konuların arasında yer alan ders işleme anında her an karşımıza çıkabilen “Sıra Sizde” bölümleridir. Kitaptaki bu bölümler konunun işleme anında öğrenciyi her an dersin içinde tutmak için planlanmıştır.

Aynı zamanda bu bölümler konunun o anda pekişmesini sağladığı gibi aktif tekrar yapma fırsatı da sunmaktadır. Bu bilgilere bakıldığında 2018 basımı kitabın yapılandırmacı eğitim sistemine uygun olarak ölçme değerlendirme araçlarının hazırlandığı görülmektedir. Ünal ve Kaya (2012) araştırmalarında, yeni programla birlikte oluşturulan ders kitapları ve öğrenci başarısının ölçülmesinde geleneksel yöntemlerden ziyade çağdaş metotların kullanıldığını belirtmişlerdir.

Görsel Araçların Kullanımını Açısından Karşılaştırma Sonuçları

Görsel araçların kullanımını incelediğimizde 2000 basımı kitapta 5 resim, 73 fotoğraf, 14 harita, 4 minyatür, 8 grafik kullanıldığı görülmüştür. 2018 basımı kitapta ise 9 resim, 101 fotoğraf, 27 harita, 1 minyatür, 5 grafik kullanıldığı görülmektedir.

Karşılaştırılan kriterler bölüm bölüm incelendiğinde;

Resim kullanımı açısından değerlendirildiğinde 2018 basımı kitapta 2000 basımı kitaba göre çok daha fazla resim kullanıldığı görülmektedir. Sayısal anlamda belirgin bir fark görünmüyor olmasına rağmen araştırmaya alınmamış “Sıra Sizde” bölümlerinde resim kullanımının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Resimler kalite, boyut, basım tekniği gibi özellikleri açısından değerlendirildiğinde 2000 basımı kitabın önemli eksiklerinin olduğu görülmektedir. Akıncı ve Dilek (2012) yazdıkları makalede temsili resim kullanımının; öğrencilerin, üzerinde çalışma yapılan konuyu öğrenmelerinde, derse ilgi ve katılımlarının artmasında ve yaratıcı düşünme gibi becerileri geliştirmelerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Fotoğraf kullanımı açısından değerlendirildiğinde 2018 basımı kitapta 2000 basımı kitaba göre çok daha fazla fotoğraf kullanıldığı görülmektedir. Aynı şekilde “Sıra Sizde” bölümleri dikkate alınmış olması durumunda fotoğraf sayısının 250 sayısına çıkacağı görülmüştür. Her iki kitapta da fotoğrafların kullanımı konulara uygundur. Ancak 2000 basımı kitapta kullanılan fotoğrafların format bakımından birbirine çok benzer olduğu görülmüştür. Bu özelliği de kitaba tekdüzelik katmıştır. 2018 basımı kitapta kullanılan görseller ise boyut, renk ve içerik anlamında farklı olduklarından kitaba sıra dışılık katmışlardır. Polatcan (2016) Öğretmen Görüşlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı isimli yüksek lisans tezinde Sosyal Bilgiler derslerinde fotoğraf materyali kullanımının öğrenci başarısında, öğrencinin derse katılımında, öğrenmenin kalıcılığında ve dersleri somutlaştırmada etkin bir rolünün olduğu belirtmiştir.

Harita kullanımı açısından değerlendirildiğinde 2018 basımı kitapta 2000 basımı kitaba oranla daha fazla harita kullanıldığı görülmektedir. 2018 basımı kitabındaki “Sıra Sizde” bölümlerinde yer alan dilsiz haritalar kullanım açısından çok pratik, öğretim açısından da etkili olmaktadır. Taşlı vd. (2007) makalelerinde Sosyal Bilgilerde harita okuma ve kullanma etkinlikleri ve harita yapma etkinliklerinin bulunması gerektiğini belirtmektedirler. Öğrencilere harita kullanmanın ve okumanın yanında harita yapmanın da öğretilmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Ünite sonlarında harita yapma etkinliklerinin de olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Minyatür kullanımı açısından değerlendirildiğinde 2000 basımı kitapta 2018 basımı kitaba oranla daha fazla minyatür yer almaktadır.

Grafik kullanımı açısından değerlendirildiğinde her iki kitapta da grafik kullanımının yetersiz olduğu görülmüştür. Köse (2011) Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstatistik ve Grafik Kullanım Tekniklerinin Öğrencilerin Grafik Okuma Becerisine Etkisi isimli yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler ders kitaplarında grafiklerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinin öğretiminde ve sosyal bilgiler ders kitaplarında istatistikî bilgiler ve bu bilgilerin verilerini görselleştirerek kavranmasını kolaylaştıran grafiklerin kullanımının artırılması sosyal bilgiler eğitiminin kalitesi için daha yararlı olacağını savunmuştur.

Genel olarak bu görsel kullanım araçlarında en önemli ayrıntı kalitelerinde görülmektedir. 2018 basımı kitaptaki baskı kalitesinden dolayı bu belirtilen araçlarda her şey daha belirgin ve anlaşılır durmaktadır. 2018 basımı kitapta öğrenciler görsellere baktıklarında daha fazla bilgiye ulaşmaktadır.

Bu sonuçların ardından verilebilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir;

- Atatürkçülük konularına daha fazla yer verilmelidir.
- Edebi ürünlere daha fazla yer verilmelidir.
- Görsel araçlarda minyatür, grafik gibi türlere daha fazla yer verilebilir. Özellikle sayısal verilerin yorumlanması bakımından önemli olan grafiklere az yer verilmiştir.
- İklim konularının işlendiği bölümlerde sütun grafiklere yer verilebilir.
- Biyografi kullanımı eski kitaba göre fazla olmasına rağmen yine de artırılabilir. Daha fazla kişi hakkında bilgi verilebilir.

- Bazı haritalar iki sayfayı kapladığı için kitabın ortasına gelen bölümleri tam olarak görülememektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmak için içe doğru katlanabilen haritalar kullanılabilir.

- Günümüz teknoloji çağı olduğundan dolayı harita, grafik veya verilen web adresi bilgilerinin yanına barkod uygulaması konabilir. Öğrenci evde barkodu telefonuna okuttuğu zaman videoya, web sitesine, haritaya, grafiğe ya da fotoğrafa daha hızlı ve anlaşılabilir bir şekilde ulaşabilir. Öğrenci örneğin Sultanahmet Camii'nin yanında duran barkodu telefonuna okuttuğunda 360 derece sanal tur yapabilmelidir. Kitabın kapağında verilen barkod güzel bir uygulama ancak kitabı PDF olarak verdiğinden dolayı daha çekici hale getirilmesi bakımından geliştirilebilir.

- Sosyal Bilgiler hayatın içinde olan bir derstir. Akışkan bir derstir. Bundan dolayıdır ki kitaplar da güncel olmak zorundadır. Örneğin Etkin Vatandaşlık ünitesinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi hakkında bilgi verilmemiştir. Bu konuda öğrencilerin aydınlatılması gerekmektedir. Buna benzer konularda sosyal bilgiler ders kitaplarının eskide kalma gibi bir lüksü olamaz. Daima güncel olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ablak, S. (2013). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biçimsel Özellikleri*. İçinde, B.Akbaba (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Açıkgöz, K,Ü. (2014). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Biliş Yayıncılık.
- Ağca, H. (1999). *Yazılı Anlatım*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Akbaba, B. (2013). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı*. İçinde, B.Akbaba (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Akıncı, B.A.G. ve Dilek, D. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temsilî Resim Kullanımıyla Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 36, 5-23.
- Akinoğlu, O. (2005). Türkiye’de Uygulanan ve Değişen Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 22, 31-46.
- Akkaş, Ş. ve Gündüz, O. (2009). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. (11.Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akpınar, B.(2010). Yapılandırmacı Yaklaşımda Öğretmenin, Öğrencinin ve Velinin Rolü. *Eğitim-Bir-Sen*, 6, 16-20.
- Alkan, C. (1979). Eğitim Ortamları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları* 12(1).
- Alpan, B.G. (2008) Ders Kitaplarındaki Metin Tasarımı, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,6(1), 107-134
- Arslan, M. (2007). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 41-61.
- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Ders Kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 215-231.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilgiler. D. Dilek. (Editör). *Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (3- 48) (birinci baskı). Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ata, B. (2006) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. C. Öztürk (Editör) . *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* içinde, s.(33-47). Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık
- Ata, B. (2011) Sosyal Bilgilerde Atatürkçülük Konularının Eğitimi ve Öğretmenin Rolü. B. Tay ve A. Öcal (Editörler). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde, s.(291-307). Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık

- Aykaç N.,ve Ulubey Ö. (2008). Yaratıcı Drama Yöntemi İle Yapılandırmacılık İlişkisinin 2005 MEB İlköğretim Programlarında Değerlendirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi* , 3,(6) 25-44
- Bada, M. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımına İlişkin Görüşleri* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri
- Baş, G. (2011). Türkiye’de Eğitim Programlarında Yapılandırmacılık: Dün, Bugün, Yarın. *Eğitişim Dergisi*,32, 11-17
- Bayrakçı, M. (2005). Ders Kitapları Konusu ve İlköğretimde Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Projesi. *Milli Eğitim Dergisi*,165, 2-13.
- Bayram, M. (2005). *Minyatürün Resim Öğretiminde Bir Yöntem Olarak Kullanılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Binbaşoğlu, Cavit (1994). Ders Kitapları Üzerine, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, No: 195, Ocak, 26-33.
- Chen, C. (2003). A Constructivist Approach to Teaching; Implications in Teaching Computer Networking. *Information Technology, Learning and Performance Journal*, 21(2), 17-27.
- Çetin, K. (2003). Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgilerin Tarihsel Süreci. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 163-185.
- Dalkıran, Ö. (2013) Kitabın Tarihi. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(1), 201-213.
- Demirel, Ö. (2012). Eğitim Sözlüğü (beşinci baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel,Ö. ve Kiroğlu,K. (2005).*Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretimi. , C. Öztürk ve D. Dilek, (Editörler)*Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, içinde Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Erdem, M. (2013). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biyografi Kullanımı*. İçinde, B.Akbaba (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Felton, R.G., Allen,R.F. (1990).Using visualmetarials as historial sources.*Sosial Studies*. 84-87.
- Foerster, H.(1998), *Entdecken oder Erfinden, Wie lasst sich Verstehen verstehen?* In: Foerster, Glasersfeld, Hejl, Schmidt, Watzlawick: Einführung in den Konsrtruktivismus, München, s. 45.

- Govan, M.T. ve Guzzetti, B. (2003). Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi. (Çev. Doğanay, A.). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(11), 35- 44.
- Göçer, E. (2008). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Ölçme Ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 197 – 210.
- Gülersoy, A. E. (2013). İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi, *Sanat, Spor ve Bilim Eğitiminde Yeni Trendler Uluslararası Dergisi (İjtase)*, 2 (1), 8-26.
- İnan, S. (2014). Sosyal Bilgiler Eğitimi: Nedir, Ne Zaman ve Neden? Tanımlar, Tarihi Kökleri ve Açıklamalar. İnan, S. (Editör) *Öğretmenler Ve Öğretmen Adayları İçin Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş Kavramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler* içinde Ankara: Anı Yayıncılık.
- Jackson, S. (2006). Using Constructivist Methods to Teach Social Studies to Special Education Students. ED 7999: Terminal Masters Project. Wayne State University Detroit: Michigan.
- Kabapınar, Y. (2012). Yeni Öğretmen Anlayışının Işığında Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, İçinde, C.Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* 367-461. Ankara. PegemA Yayıncılık.
- Kalın, Ö.U. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Erzurum
- Karaca, E. (2008). Ölçme ve Değerlendirmede Temel Kavramlar. S.Erkan, ve M.Gömleksiz (Editörler). *Eğitimde Ölçme Değerlendirme*. İçinde, Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karadağ, E, Deniz, S. Korkmaz, T, Deniz, G. (2008) Yapılandırıcı Öğrenme Yaklaşımı: Sınıf Öğretmenleri Görüşleri Kapsamında Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 383-402
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80
- Kaymakçı. S. (2013) Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Sözlü Ve Yazılı Edebî Türlerin Kullanım Durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-255
- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 261-280
- Kılıç, A. Seven, S. (2002). *Konu alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Korkmaz, İ. (2007). Eğitim programı: Tasarımı ve geliştirilmesi. Doğanay, A. (Editör). *Öğretim ilke ve yöntemleri*, içinde (2. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık

- Köse, M.A. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstatistik ve Grafik Kullanım Tekniklerinin Öğrencilerin Grafik Okuma Becerisine Etkisi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Konya. Günay Yayıncılık
- Kurt, B. (2018). Eski ve Yeni Türkçe Ders Kitaplarının Şekil, Tür, İçerik ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Karşılaştırma II. *Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu Tam Metin Kitabı*, Ankara: Türklerin Dünyası Enstitüsü Yayınları.
- Kurt, G. A. (2017). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algı Ve Tutumlarının Belirlenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Mahir, B. (2005). *Osmanlı Minyatür Sanatı*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Mehonikj, E. (2018). *Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Eskiçağ Tarihi Konularının, Makedonya'daki 6. Sınıf Tarih Ders Kitabı İle Karşılaştırılması* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Millî Eğitim Bakanlığı .(2005). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar), Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı .(2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar), Ankara.
- Milli Eğitim Temel Kanunu.(1973). T. C. Resmi Gazete, 14574, 24/6/1973.
- Naylor, S. & Keogh, B. (1999). *Constructivism in classroom: Theory into practice*. Journal of Science Teacher Education, 10, 93-106. (Alındığı Kaynak: M. Gail Jones, Laura Brader-Araje (2002). *The Impact of Constructivism on Education: Language, Discourse, and Meaning*, American Communication Journal, Vol:5, Issue:3)
- Oğuzkan, F. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229
- Önal, H. ve Kaya, N. (2012). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4 Ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 21-36
- Özden, Y. (2003), *Öğrenme ve Öğretme*. (5. Basım), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Polatcan, A. (2016). *Öğretmen Görüşlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sönmez, V. (2007). *Öğretim ilke ve Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şahin, H. (2004). Etkili Bir Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Nitelikleri, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 9, 365-375.
- Şaşan, H. H., (2002). Yapılandırmacı öğrenme, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 7(4), 49-52.
- Şimşek, A. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Hikâyeye Yönelik Öğrenci Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Dergisi*, 26(11), 187– 202.
- Taşdelen, U. (2004) *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Ders Kitabı Metinlerinin Hazırlanması Ve Bu Metinlerin Kimya Öğretmen Adaylarının Bilgilerine Ve Ders Kitaplarına Karşı Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Taşdemir, M. (2018). *Ortaokul Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Mirasa Duyarlılık Değeri Açısından İncelenmesi*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya
- Taşlı, İ. (2003). İlköğretim Okulları Sosyal Bilgiler Derslerinin Planlanmasında Öğrenci Kılavuzlu Çalışmaya Ait Öğretmen Tutumları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1)
- Taşlı, İ., Çelik, H., ve Taşlı, M., (2007), Yapılandırmacı Öğretim Ve Sosyal Bilgilerde Harita Kullanım Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Demirci-Gördes Örneği), *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5(2), s.57-68, Manisa.
- Tebliğler Dergisi, (2006). Sayı: 2589.
- Tezci, Erdoğan, Aysun Gürol. (2003). Oluşturmacı Öğretim Tasarımı ve Yaratıcılık. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2, (1), Article 8, January, http://www.tojet.net/index_tur.asp E.T:15.05.2019.
- Tonga, D., Aksoy, B. (2013). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ölçme VE Değerlendirme*. İçinde, B.Akbaba (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Turner, T. N. (1999). *Essentials of Elementary Social Studies*, Second Edition, USA: Allyn and Bacon.
- Uslu, S. (2013). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Atatürkçülük Konularının Öğretimi*. İçinde, B.Akbaba (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ünal, Ç. ve Çelikkaya, T. (2009). Yapılandırmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğretiminde Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi (5. Sınıf Örneği), *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*13 (2), 197-212.
- Virillo, P. (2002). Fotofinis. *Sanat Dünyamız, (Çev. K.Atakay)*84, 195-202.

- Yeşilbursa, C.C., Sabancı, O., Hamarat, E. (2013). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanımı*. İçinde, B.Akbaba (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yılmaz, M. (2016). *Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon

EKLER

EK 1. Fotoğraflar

Fotoğraf-1 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

Fotoğraf-2 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

Fotoğraf-3 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

Fotoğraf-4 Sosyal Bilgiler (2000) 6.Sınıf Ders Kitabından

Fotoğraf-5TBMM

Fotoğraf-6 Okuma Yazma Kursu

Fotoğraf-7 Okul ve Öğrenciler

Fotoğraf-8 Meslekler

Fotoğraf-9Türk Askeri

Fotoğraf-10 Trafik Uygulaması

Fotoğraf-11Türk Askeri

Fotoğraf-12Atatürk'e Dilekçe Veren Vatandaş

Fotoğraf-13Türk Askeri Tatbikatta

Fotoğraf-14Savaş Uçaklarımız

Fotoğraf-15 SAS Komandolarımız

Fotoğraf-16Farklılıklarımız

Fotoğraf-17 Tarımsal Faaliyetler

Fotoğraf-18 Akarsu

Fotoğraf-19 Hayvancılık

Fotoğraf-20 Su Kirliliği

Fotoğraf-21Milli Parklar

Fotoğraf-22 Tarımsal Faaliyetler

Fotoğraf-23Ekili dikili alanlar

Fotoğraf-24 Açlık Sorunu

Fotoğraf-25Atom Bombası

Fotoğraf-27 Ay'a İniş

Fotoğraf-28Uzay Çalışmaları

Fotoğraf-29 Tren Taşımacılığı

Fotoğraf-30Tren İstasyonu

Fotoğraf-31Yolcu Uçaklarımız

Fotoğraf-32Tren Ağımız

Fotoğraf-33 Deniz Gücümüz

Fotoğraf-34 Ani Harabeleri
Fotoğraf-35 Çifte Minareli Medrese (Erzurum)
Fotoğraf-36 Çifte Minareli Medrese (Sivas)
Fotoğraf-37 Divriği Ulu Camii
Fotoğraf-38 Mamuriye Kalesi
Fotoğraf-39 Malabadi Köprüsü
Fotoğraf-40 İnce Minareli Medrese
Fotoğraf-41 Yivli Minare
Fotoğraf-44 Mevlana Türbesi
Fotoğraf-45Alanya Tershanesi
Fotoğraf-46Divriği Ulu Camii
Fotoğraf-47 Horozlu Han (Konya)
Fotoğraf-48Timur'un Türbesi
Fotoğraf-49 Nebi Camii
Fotoğraf-50 Halime Hatun Kümbeti
Fotoğraf-51 Ahit Taşlar
Fotoğraf-52 Tren Yollarımız
Fotoğraf-53Şehirlerimiz
Fotoğraf-54 Balıkçılık
Fotoğraf-55Köyler
Fotoğraf-56 Trafik Kazaları
Fotoğraf-58 Sanayi
Fotoğraf-59 Balıkçılık
Fotoğraf-60 Tavukçuluk
Fotoğraf-61 Tarım Faaliyetleri
Fotoğraf-62 Trafik Kazası
Fotoğraf-63Otoyollarımız
Fotoğraf-64 Otoyollarımız
Fotoğraf-65 Otomobil Fabrikası
Fotoğraf-66 Futbol
Fotoğraf-67Spor Etkinlikleri
Fotoğraf-68 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı
Fotoğraf-69Tiyatro Etkinliği
Fotoğraf-70 Horon

Fotoğraf-71 Konser
Fotoğraf-72 Sanatsal Faaliyetler
Fotoğraf-73İstanbul Üniversitesi
Fotoğraf-74Akarsu Turizmi
Fotoğraf-75Yeşil Türbe (Bursa)
Fotoğraf-76 Ulu Cami
Fotoğraf-77 Anadolu Hisarı
Fotoğraf-78Meriç Köprüsü
Fotoğraf-79 Tiyatro Faaliyetleri
Fotoğraf-80Geniş Aile
Fotoğraf-81 Meslekler
Fotoğraf-82Okuma Yazma
Fotoğraf-78 Yeşil Türbe
Fotoğraf-79
Fotoğraf-83
Fotoğraf-84
Fotoğraf-85
Fotoğraf-86
Fotoğraf-87
Fotoğraf-88
Fotoğraf-89
Fotoğraf-90
Fotoğraf-91
Fotoğraf-92
Fotoğraf-93
Fotoğraf-94
Fotoğraf-95 Çin Seddi
Fotoğraf-96 Orhun Yazıtları
Fotoğraf-97 Kabe
Fotoğraf-98 Mustansırıye Medresesi
Fotoğraf-99 Samarra
Fotoğraf-100 Şaman (Temsili)
Fotoğraf-101 Balbal
Fotoğraf-102 Tilla Kari Medresesi, Özbekistan

Fotoğraf-103 Yeşil Camii, İznik
Fotoğraf-104 Ahlat Mezar Taşları, Bitlis
Fotoğraf-105 Ani Harebeleri, Kars
Fotoğraf-106 Mama Hatun Külliyesi, Erzincan
Fotoğraf-107 Yağıbasan Medresesi, Tokat
Fotoğraf-108 Ulu Camii, Sivas
Fotoğraf-109 Malabadi Köprüsü, Diyarbakır
Fotoğraf-110 Alaeddin Camii, Konya
Fotoğraf-111 Kayseri Kalesi, Kayseri
Fotoğraf-112 Eminüddin Külliyesi, Mardin
Fotoğraf-113 Gevher Nesibe Darüşifası Kayseri
Fotoğraf-114 İlgin Hamamı, Konya
Fotoğraf-115 İnce Minareli Medrese, Konya
Fotoğraf-116 Göğceli Camii, Samsun
Fotoğraf-117 Baharat (Temsili)
Fotoğraf-118 Navigasyon
Fotoğraf-119 Seracılık
Fotoğraf-120 Bozkır
Fotoğraf-121 Orman
Fotoğraf-122 Maki
Fotoğraf-123 Grönland
Fotoğraf-124 Kaş, Antalya
Fotoğraf-125 İglöo
Fotoğraf-126 Bodrum
Fotoğraf-127 Konargöçer yaşamdan bir kesit
Fotoğraf-128 Hindistan
Fotoğraf-129 Pirinç Tarlası
Fotoğraf-130
Fotoğraf-111 Yağmur Ormanları
Fotoğraf-132
Fotoğraf-133Göbeklitepe, Şanlıurfa
Fotoğraf-134 Teknopark, Düzce
Fotoğraf-135 Bilim Fuarı, Konya
Fotoğraf-136 Yapay Kan Hücresi

Fotoğraf-137 Robot Fuarı
Fotoğraf-138
Fotoğraf-139
Fotoğraf-140
Fotoğraf-141
Fotoğraf-142
Fotoğraf-143
Fotoğraf-144
Fotoğraf-145
Fotoğraf-146
Fotoğraf-147 Karabük Demir Çelik Fabrikası
Fotoğraf-148
Fotoğraf-149 Kuzugöbeği Mantarı
Fotoğraf-150 Cumalıkızık, Bursa
Fotoğraf-151 Kömür Madeni
Fotoğraf-152 Biyoenerji Tesisi
Fotoğraf-153 Termik Santral
Fotoğraf-154 Taşyaran Vadisi, Uşak
Fotoğraf-155
Fotoğraf-156
Fotoğraf-157
Fotoğraf-158
Fotoğraf-159
Fotoğraf-160
Fotoğraf-161
Fotoğraf-162
Fotoğraf-163
Fotoğraf-164 Vatikan
Fotoğraf-165 TBMM
Fotoğraf-166 Cumhurbaşkanlığı Külliyesi
Fotoğraf-167 Anayasa Mahkemesi
Fotoğraf-168
Fotoğraf-169 Din ve Vicdan Özgürlüğü
Fotoğraf-170 Seçme ve Seçilme Özgürlüğü

Fotoğraf-171 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

Fotoğraf-172 Gevher Nesibe Darüşifası

Fotoğraf-173 Mihrişah Sultan İmareti

Fotoğraf-174 Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü

Fotoğraf-175 İtfaiye eğitimi

Fotoğraf-176 Balkan Tarihi Sempozyumu

Fotoğraf-177 Sağlık Taraması

Fotoğraf-178 Pakistan'a Spor Malzemesi Yardımı

Fotoğraf-179 Özbek Piyalesi

Fotoğraf-180 Semerkant

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ali Fethi ÖZÇETİN

Doğum Yeri ve Tarihi: Aydın / 27.08.1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Afyon Kocatepe Üniversitesi / Uşak Eğitim Fakültesi / Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Lisansüstü Öğrenimi: Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD / Yüksek Lisans (Devam ediyor)

Bildiği Yabancı Diller:

İş Deneyimi

Öğretmen (2007–2010) Pamukçular 70 Yıl İlköğretim Okulu / Artvin-Yusufeli

Öğretmen (2010–2013) Adnan Menderes İlköğretim Okulu / Aydın- Köşk

Öğretmen (2013–2016) 50. Yıl Ortaokulu / Aydın- İncirlioğlu

Müdür Yardımcısı (2016- Halen) Erbeyli Ortaokulu / Aydın- İncirlioğlu

İletişim

E-posta Adresi : alifethiozcetin@gmail.gov.tr